

Contra Hieroclem

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΑ ΥΠΟ ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΥ ΕΙΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΝ ΤΟΝ ΤΥΑΝΕΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΙΕΡΟΚΛΕΙ ΠΑΡΑΛΗΦΘΕΙΣΑΝ ΑΥΤΟΥ ΤΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΥΓΚΡΙΣΙΝ.

Αρ' ουν, ὦ φιλότης, κάκεϊνά σε τοῦ συγγραφέως αξιον ἀποθαυμάζειν, ἃ τῷ ἡμετέρῳ σωτήρῳ τε καὶ διδασκάλῳ τὸν Τυανέα συγκρίνων παρεδοξολόγει; πρὸς μὲν γὰρ τὰ λοιπὰ τῶν ἐν τῷ Φιλαλήθει, οὕτω γὰρ εὖ εχειν αὐτῷ τὸν καθ' ἡμῶν ἐπιγράφειν ἐδόκει λόγον, οὐδὲν ἀν εἴη σπουδαῖον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἰστασθαι μὴ αὐτοῦ ἰδια τυγχάνοντα, σφόδρα δὲ ἀναιδῶς ἐξ ἐτέρων οὐκ αὐτοῖς μονονουχὶ νοήμασιν, ἀλλὰ καὶ ῥήμασι καὶ συλλαβαῖς ἀποσεσλημένα, ἄτύχοι μὲν ἀν καὶ αὐτὰ τῆς προσηκούσης κατὰ καιρὸν ἀπελέγξεως, δυνάμει δ' ἤδη καὶ πρὸ τῆς ἰδίας κατ' αὐτῶν γραφῆς ἀνατέτραπται καὶ προαπελήλεγκται ἐν ολοῖς ὀκτῶ συγγράμμασι τοῖς Ὠριγένει γραφεῖσι πρὸς τὸν ἀλαζονικώτερον τοῦ Φιλαλήθους ἐπιγεγραμμένον Κέλσου Ἀληθῆ λόγον, ὃ τὰς εὐθύνas ἀπαραλείπτως, ἐν ὅσοις εἰρήκαμεν, ὁ δεδηλωμένος παραγαγὼν συλλήβδην ὅσα εἰς τὴν αὐτὴν 370 ὑπόθεσιν παντὶ τῷ εἰρηταί τε καὶ εἰρήσεται, προλαβὼν διελύσατο, ἐφ' ἃ τοὺς ἐπ' ἀκριβὲς τὰ καθ' ἡμᾶς διαγινῶναι εχοντας φιλαλήθως ἀναπέμψαντες φέρε μόνην ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν κατὰ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τοῦ Φιλαλήθους τουτουὶ λόγου παράθεσιν ἐπισκεψώμεθα μηδὲν τι σπουδαῖον ἡγούμενοι πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν ἐτέρωθεν ὑποσεσλημένων αὐτῷ διαμάχεσθαι. μόνᾳ δὲ εἰκότως νυνὶ τὰ περὶ τὸν Ἀπολλώνιον ἐποψώμεθα, ἐπεὶ καὶ μόνῳ παρὰ τοὺς πώποτε καθ' ἡμῶν γεγραφότας ἐξαίρετος νῦν τούτῳ γέγονεν ἢ τοῦδε πρὸς τὸν ἡμέτερον σωτήρα παράθεσις τε καὶ σύγκρισις. Θαυμάζει γοῦν καὶ ἀποδέχεται θεῖα τινὶ καὶ ἀρρήτῳ σοφία, οὐχὶ δὲ γοητείας σοφίσμασι τεθαυματουργηκέναι φάσκων αὐτὸν καὶ ταῦτα ἀληθῶς οὕτως εχειν ὡς ετυχε, πιστεύων καὶ ἀναποδείκτως ἀπισχυριζόμενος. ἀκουε δ' ουν, ἄφησιν αὐταῖς συλλαβαῖς· «ἄνω δὲ καὶ κάτω θρυλοῦσι σεμνύνοντες τὸν Ἰησοῦν ὡς τυφλοῖς ἀναβλέψαι παρασχόντα καὶ τινὰ τοιαῦτα δρᾶσαντα θαυμάσια.» εἶτα τινὰ μεταξὺ εἰπὼν ἐπιλέγει· «ἐπισκεψώμεθα γε μὴν, ὅσω βέλτιον καὶ συνετώτερον ἡμεῖς ἐκδεχόμεθα τὰ τοιαῦτα καὶ ἦν περὶ τῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν εχομεν γνῶμην.» καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν Προκοννήσιον Ἀριστέαν καὶ Πυθαγόραν ὡς ἂν ἀρχαιοτέρους παρελθῶν ἐπιφέρει λέγων· ἀλλ' ἐπὶ τῶν προγόνων ἡμῶν κατὰ τὴν Νέρωνος βασιλείαν Ἀπολλώνιος ἠκμασεν ὁ Τυανεύς, ὅς ἐκ παιδὸς κομιδῆ νέου καὶ ἀφ' οὔπερ ἐν Αἰγαίῃ τῆς Κιλικίας ἱεράσατο τῷ φιλανθρωπῷ Ἀσκληπιῷ, πολλὰ καὶ θαυμαστὰ διεπράξατο, ὧν τὰ πλείω παρὲς ὀλίγων ποιήσομαι μνήμην.» εἶτα καταλέγει ἀπὸ πρώτου ἀρξάμενος τὰ παράδοξα, μεθ' ἃ καὶ ἐπιλέγει ταῦτα 371 κατὰ λέξιν· «τίνος ουν ἐνεκα τούτων ἐμνήσθην; ἢ ἐξῆ συγκρίναι τὴν ἡμετέραν ἀκριβῆ καὶ βεβαίαν ἐφ' ἐκάστῳ κρίσιν καὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν κουφότητα, εἶπερ ἡμεῖς μὲν τὸν τὰ τοιαῦτα πεποηκότα οὐ θεόν, ἀλλὰ θεοῖς κεχαρισμένον ἀνδρα ἡγούμεθα, οἱ δὲ δι' ὀλίγας τερατείας τινὰς τὸν Ἰησοῦν θεὸν ἀναγορεύουσι.» τούτοις ἐπιφέρει μεθ' ἑτερα φάσκων· «κάκεϊνο λογίσασθαι αξιον, ὅτι τὰ μὲν τοῦ Ἰησοῦ Πέτρος καὶ Παῦλος καὶ τινες τούτοις παραπλήσιοι κεκομπάκασιν ἄνθρωποι ψεῦσται καὶ ἀπαίδευτοι καὶ γόητες, τὰ δὲ Ἀπολλωνίου Μάξιμος ὁ Αἰγιεὺς καὶ Δάμις ὁ φιλόσοφος ὁ συνδιατρίψας αὐτῷ καὶ Φιλόστρατος ὁ Ἀθηναῖος παιδεύσεως μὲν ἐπὶ πλείστον ἤκοντες, τὸ δ' ἀληθὲς τιμῶντες διὰ φιλανθρωπίαν ἀνδρὸς γενναίου καὶ θεοῖς φίλου πράξεις μὴ

βουλόμενοι λαθεῖν.» ταῦτα ῥήμασιν αὐταῖς Ἱεροκλεῖ τῷ τὸν καθ' ἡμῶν ἐπιγεγραφότι Φιλαλήθῃ λόγον ειρηται. Δάμις μὲν οὖν ὁ τὰ πολλὰ ξυνδιατρίψας τῷ Ἀπολλωνίῳ ἀπὸ τῆς Ἀσσυρίων γῆς ὀρμώμενος αὐτόθι τε πρῶτον ἐπὶ τῆς ἰδίας χώρας αὐτῷ συμμίξας τὴν ἐξ ἐκείνου μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῷ γενομένην συνουσίαν ἰστόρησεν, ὁ δὲ Μάξιμος κοιμιδῆ βραχέα τῶν κατὰ μέρος αὐτῷ πεπραγμένων ἀνεγράψατο, ὃ γεμὴν Ἀθηναῖος Φιλόστρατος τὰ φερόμενα πάντα ὁμοῦ ἀπὸ τε τῶν Μαξίμου καὶ αὐτοῦ Δάμιδος καὶ ἄλλων συναγαγεῖν ἑαυτὸν φήσας πάντων μάλιστα ἐντελῆ τὴν ἀπὸ γενέσεως καὶ μέχρι τελευτῆς ἱστορίαν τοῦ κατὰ τὸν ἀνδρα βίου πεποίηται. Εἰ δὴ οὖν ἐξὸν τὴν ἐπικατηγορουμένην ἡμῶν εὐχέρειαν τε καὶ κουφότητα καὶ τὴν τοῦ Φιλαλήθους ἀκριβῆ καὶ βεβαίαν ἐφ' ἐκάστῳ παραθεῖναι κρίσιν, φέρε διαπυθώμεθα, οὐχ ὅστις θεϊότερος γέγονει. 372 οὐδ' ὁποῖος θαυμασιώτερά τε καὶ πλείω διεπράξατο παράδοξα, οὐδ' ὡς μόνος παρὰ τοῖς ἀνέκαθεν πρὸ μυρίων ὄσων ἐτῶν γενομένοις Ἑβραίων σοφοῖς ὁ σωτὴρ ἡμῶν καὶ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἤξειν εἰς ἀνθρώπους κατὰ θεῖαν ἐπίπνοιαν προπεφήτετο, οὐδ' ὡς πλείους ἐπὶ τὸν τῆς θείας διδασκαλίας αὐτοῦ λόγον προὔτρεψατο, οὐδ' ὡς γνησίους καὶ οντως ἀληθεῖς ἐκτίσατο φοιτητὰς μονονουχὶ καὶ ὑπεραποθνήσκειν ἐτοίμως τῶν λόγων αὐτοῦ παρεσκευασμένους, οὐδ' ὡς μόνος σώφρονος βίου διδασκαλεῖον καὶ ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον συνεστήσατο, οὐδ' ὡς τῇ ἰδίᾳ θεότητι τε καὶ ἀρετῇ πᾶσαν ἔσωσε τὴν οἰκουμένην καὶ εἰσέτι καὶ νῦν μυρία πλήθη πανταχόθεν ἐπὶ τὴν θεῖαν ἑαυτοῦ διδασκαλίαν ἐπαγόμενος, οὐδ' ὡς τῶν πώποτε μόνος πρὸς ἀπάντων σχεδὸν εἰπεῖν ἀνθρώπων ἀρχόντων τε καὶ ἀρχομένων πλείστοις ἔτεσιν ἤδη πολεμούμενος κρείττων καὶ πολὺ δυνατώτερος τῶν πικρῶς ἐλαυνόντων ἀπίστων ἀποδέδεικται θεῖα καὶ ἀρρήτῳ δυνάμει τοὺς μὲν κατὰ καιρὸν ἐπανισταμένους αὐτοῦ τῇ θεῖᾳ διδασκαλίᾳ ῥαδίως μετιών, τὸν δὲ παγέντα πρὸς αὐτοῦ καὶ παραδοθέντα θεῖον λόγον εἰς ἀπειρον αἰῶνα καθ' ὅλης κρατύνων τῆς οἰκουμένης, οὐδ' ὡς εἰσέτι καὶ νῦν τῆς ἐνθέου δυνάμεως τὴν ἀρετὴν ἐπιδείκνυται μοχθηροὺς τινὰς καὶ φαύλους δαίμονας ψυχαῖς ἀνθρώπων καὶ σώμασιν ἐφεδρεύοντας ἀπελαύνων διὰ μόνης τῆς ἀρρήτου προσηγορίας αὐτοῦ, ὡς αὐτῇ πείρᾳ κατειλήφαμεν, ταῦτα γὰρ περὶ τὸν Ἀπολλώνιον ζητεῖν μὴ καὶ τὸ ἐρωτᾶν ἀνόητον· μόνην δὲ ἐπισκεψώμεθα τὴν τοῦ Φιλοστράτου γραφὴν, δι' ἣς εὐθυνοῦμεν, ὡς οὐχ ὅτι γε ἐν φιλοσόφοις, ἀλλ' οὐδὲ ἐν ἐπιεικέσι καὶ μετρίοις ἀνδράσιν ἀξιὸν ἐγκρί 373 νεῖν, οὐχ ὅπως τῷ σωτῆρι ἡμῶν Χριστῷ παρατιθέναι τὸν Ἀπολλώνιον ὅσον ἐπὶ τῇ γραφῇ τοῦ παρὰ τῷ Φιλαλήθει παιδεύσεως μὲν ἐπὶ πλείστον ἦκοντος, τὸ δ' ἀληθὲς μὴ τιμῶντος συγγραφέως. τοιοῦτος γὰρ ἦν αὐτῷ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὁ Ἀθηναῖος Φιλόστρατος, ἐξ οὗ ῥαδίως ἀν καταμάθοιμεν καὶ τῶν λοιπῶν τῶν κατ' αὐτὸν παιδεύσεως μὲν ἐπὶ πλείστον ἠκόντων, αὐτὸ δὲ τὸ ἐζητασμένως μὴ ἀπικριβωμένων τῆς κατὰ τὸν Ἀπολλώνιον ἱστορίας. τούτων γὰρ ἡμῖν διευκρινηθέντων ὁμοῦ τοῦ τε Φιλαλήθους τὰ ἀνωτάτω τε καὶ καθ' ὅλων δικαστήρια διεληφότος ἢ κατὰ Χριστιανῶν βεβαία καί, ὡς αὐτὸς ἑαυτῷ δοκεῖ, ἀκριβῆς ἐφ' ἐκάστῳ κρίσις φανερὰ καταστήσεται ἡμῶν τε αὐ, οἱ μωροὶ καὶ βεβουκολημένοι νενομίσμεθα παρ' αὐτοῖς, ἢ πρὸς αὐτῶν ἐπικαλουμένη εὐχέρειά τε καὶ κουφότης. Ἄλλος μὲν οὖν ὁμοίως χωρῶν αὐτόθεν διέβαλλεν ἀν βλασφημῶν ὡς ἐχθρὸν αὐτῷ καὶ πολέμιον τὸν καθ' οὗ τὸν λόγον ἐποιεῖτο, ἐγὼ δέ, ἑταῖρε, σοφόν τινα τὰ ἀνθρώπινα τὸν Τυανέα γεγονέναι ἠγούμην καὶ ἔτι γε τῆς αὐτῆς ἔχουσαι διανοίας ἐκὼν εἶναι βουλοίμην καὶ σοὶ τὴν αὐτὸς ἑμαυτοῦ περὶ αὐτοῦ δόξαν ἐκθεῖν ἂν ἐρωτῶντι· φιλοσόφων μὲν ὅτω τις βούλοιο συγκαταλέγειν τὸν ἀνδρα πέρα μὴδὲν διανοχλῶν ταῖς περὶ αὐτοῦ μυθολογίαις. μὴ φθονεῖν, εἰ δ' ὑπερπηδᾷ τοὺς ορους καὶ φιλοσοφίας ὑπέρτερα φρονεῖν εἴτε τις Δάμις Ἀσσύριος, εἴτε Φιλόστρατος,

είτε τις συγγραφεὺς ἢ λογογράφος θρασύνοιτο λόγῳ μὲν ἐκτρεπόμενος γοητεῖαν, ἐργοῖς δὲ πλεόν ἢ ῥήμασιν ἐπιφορτίζων τὸν ἀνδρα προσωπεῖοι δίκην τὴν Πυθαγόρειον ἐπιμορφαζόμενος ἀγωγὴν, οἰχήσεται μὲν ἡμῖν ὁ φιλόσοφος, ὄνος δ' ἀντὶ τοῦ 374 λέοντος ἐπικρυπτόμενος δέρρει σοφιστὴς τις ὡς ἀληθῶς ἀγεῖρων κατὰ τὰς πόλεις αὐτό τε τοῦτο γόης ἀτεχνῶς ἀντὶ φιλοσόφου φωραθήσεται. πῶς δὲ τοῦτο φημι καὶ πόθεν ὀρμώμενος, ἐρωτᾷς; μάνθανε· οἱ φύσεως ἀρχὰς καὶ μέσα καὶ τέλη τῆς τῶν ὀλων οὐσίας περιειληφότες μέτρα καὶ θεσμοὶ ἅπασι, δι' ὧν τότε τὸ πᾶν μηχανήμα τε καὶ ἀρχιτεκτόνημα τοῦ παντὸς κόσμου τελεσιουργεῖται, διατέθινται νόμοις ἀλύτοις καὶ δεσμοῖς ἀρρήκτοις τῆς τὰ πάντα οἰκονομοῦσης προνοίας τὸ πάνσοφον βούλημα διαφυλάττοντες. οὐκ οὐκ κινήσειέ τι καὶ μεταθεῖη τις ἀν τῆς τάξεως τῶν ἀπαξ διατεθειμένων. κεκράτηται δ' οὖν θεσμῶ φύσεως τὸν θεῖον ὑπεραναβαίνειν νόμον πᾶς, ὅτῳ τις θρασύτερος τῶν ἐπέκεινα ἐπιβαίνειν ἔνεστι πόθος. οὐτ' οὐν παρὰ φύσιν ὁ ἐνυδρος ἐπὶ τὴν χέρσον μεταβάς βιῶναι δυνήσεται ἰχθύς, οὔτε τὸ ἐν χέρσῳ τραφὲν τοῖς ὕδασι ἐγκαταδύσεται τὴν ἐκεῖσε διηνεκὴ μὴν ἀσπαζόμενον, οὔτε μέγα πηδήσας μετέωρός τις τῶν ἐπὶ γῆς ἀρθήσεται πρὸς ἀέρα συμπεριπολεῖν ἀετοῖς ἐπιθυμῶν· καὶ μὴν ἐκεῖνοί γε καν ἐπὶ γῆς ἔλθοιεν βρίσαντες ἐπὶ τὸ κάτω τὴν δύναμιν καὶ τοῦ πτεροῦ χαλάσαντες καὶ ἀνέντες τὴν φύσιν, ἐπεὶ καὶ τοῦτο θείοις ὠρισται νόμοις, ἐκ τοῦ ὑψους τὸ μετέωρον ὑποκαταβαίνειν δύνασθαι, οὐ μὴν καὶ ἔμπαλιν τὸ ταπεινὸν καὶ γεῶδες ἐπὶ τὸ μετέωρον αἴρεσθαι. ταύτη δὴ καὶ τὸ θνητὸν ἀνθρώπων γένος ψυχῆς μετέχον καὶ σώματος οἰοῖς περιεγράφεται θείοις. οὐτ' οὐν τῷ σώματι δι' ἀέρος ἔλθοι ποτὲ τῶν ἐπὶ γῆς τις καταφρονήσας διατριβῶν μὴ οὐχὶ τοῦπιτίμιον αὐτίκα τῆς ἀνοίας παρασχών, οὔτε τὴν ψυχὴν ἀρθεῖς φρονήματι καθίξεται τῶν ἀνεφίκτων, ἢ μελαγχολίας νοσήματι ἀν περιπέσοι. 375 σωφρονοῖ δ' ἀν ἀρτίοις μὲν τὸ σῶμα ποσὶν ἐπὶ γῆς φερόμενος, τὴν δὲ ψυχὴν παιδεῖα καὶ φιλοσοφία σκηρίπτων, εὐξαιτο δὲ καὶ τινὰ συνεργὸν ἀνωθεν ποθεν ἐκ τῶν κατ' οὐρανὸν διατριβῶν ἐλθεῖν καὶ τῆς ἐκεῖσε διδάσκαλον αὐτῷ φανῆναι σωτηρίας. ἐρρωμένῳ γάρ τοι παραδείγματι νοσοῦντι μὲν τὸν ἰατρὸν ἐπιφοιτᾶν θέμις, καὶ τὸν διδάσκαλον εἰσαγομένῳ τοῖς μαθήμασι συμφέρεσθαι καὶ τὸν ἀνω που καὶ ἐν ὑψει συγκατιέναι τοῖς ταπεινοῖς, οὐ μὴν καὶ ἀνάπαλιν. ὅθεν δὴ θεῖαν μὲν φύσιν εὐεργέτιν οὔσαν καὶ σώτειραν καὶ προνοητικὴν τῶν ἐπιόντων ἀνθρώποις ποτὲ εἰς ὀμίλιαν ἐλθεῖν οὐδεὶς ἀν ἀπείργοι λόγος ὄρω θεῖας προνοίας καὶ τούτου συγκεχωρημένου, ἀγαθὸς γὰρ ἦν κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἀγαθῷ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενὸς ἐγγίνεται φθόνος· οὐκ οὐκ σωμάτων μόνων ἀγαθὸς ὧν ὁ τότε τὸ πᾶν διακυβερνῶν ἐπιμελήσεται, πολὺ πλεόν δὲ ψυχῶν, αἷς τὸ ἀθάνατόν τε καὶ αὐτοκρατορικὸν κεχάρισται γέρας. ταύταις δὴ τῆς οἰκονομίας ἀπάσης κύριος ὧν καὶ χαρίτων, ὧν ἀν δωρούμενος αὐτὰς εὐεργετῆ τὴν φύσιν οὐσῶν ἀντιληπτικαῖς ἀκτίνας ὡσπερ τοῦ παρ' ἑαυτοῦ φωτὸς δωρήσεται ἀφθόνως τῶν ἀμφ' αὐτόν, ἐστὶν οὕτως τοὺς μάλιστα προσεχεῖς εἰς τὴν τῶν ἐπίταδε σωτηρίαν τε καὶ ἀντίληψιν ἐκπέμπων, ὧν εἴ τῳ εὐτυχῆσαι γένοιτο, τὴν διάνοιαν οὗτος ἀποκαθαρθεῖς καὶ τὴν τῆς θνητότητος ἀποσκεδάσας ἀχλὺν θεῖος ἀληθῶς ἀναγραφῆσεται μέγαν τινὰ θεὸν ἀγαλαματοφορῶν ἐν τῇ ψυχῇ. κινήσειε δὴτ' ἀνοια τηλικούτος τὸ πάντων ἀνθρώπων γένος καὶ μᾶλλον ἡλίου τὴν οἰκουμένην καταλάμψειε τοῦργον τῆς αἰδίου θεότητος καὶ εἰς τὸν ἐπιόντα συνορᾶσθαι καταλείπων χρόνον οὐ μεῖον τῶν ἐξ ἀψύχου ὕλης 376 δημιουργημάτων τὸ τῆς ἐνθέου παράδειγμα φύσεως παρεσχημένος. καὶ ταύτη μὲν ἀνθρωπεῖα φύσις τῆς ὑπὲρ ἀνθρώπου κοινωνήσαι ἀν, ἀλλως δ' οὐ θέμις τοὺς ὄρους ὑπερβαίνειν, οὐδ' ἄπτερον ἔχοντα τὸ σῶμα τὰ τῶν πτηνῶν ἐπιτηδεύειν, οὐδ' ἀνθρώπου ὄντα τὰ τῶν δαιμόνων

πολυπραγμονεῖν. Τίνα δῆτα ἡμῖν ἐπὶ τούτοις τὸν Ἀπολλώνιον εἰσάγεις, ὦ συγγραφεῦ; εἰ μὲν δὴ θεῖον καὶ φιλοσόφου κρείττονα τὴν τε φύσιν ἀπλῶς εἰπεῖν ὑπὲρ ἄνθρωπον, τήρει μοι δι' ὅλης τῆς ἱστορίας τὴν ὑπόθεσιν καὶ τουργὸν εἰσέτι νῦν ἐπιδείκνυθι τῆς θειότητος. ἦ γὰρ οὐκ ἀτοπώτατον τεκτόνων μὲν καὶ οἰκοδόμων καὶ μετὰ τὴν τῶν δημιουργῶν τελευτὴν ἐπὶ μήκιστον τουργὸν διαρκεῖν ἀθάνατόν που σχεδὸν τῶν συστησαμένων τὴν μνήμην στηλιτεῦον, θεῖαν δὲ ἀρα φύσιν ἀνθρώποις ἐπιλάμψασαν σκότιόν που καὶ μινυνθάδιον ἀποτελεῖν, οὐχὶ δὲ εἰς αἰῶνα τὴν ἀρετὴν ἐπιδείκνυσθαι, μὴ εἰς εἰς τινὰ Δάμιν ἢ καὶ ἄλλους βραχεῖς πτωχεύουσαν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' εἰς μυρίων ὄσων ὠφελείας οὐ τῶν καθ' ὃν χρόνον ἐγνωρίζετο μόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν μετὰ ταῦτα γενησομένων τὴν πάροδον ποιουμένην; ταύτη τοι καὶ τοὺς πάλαι σοφοὺς ζηλωτάς τε καὶ διαδόχους ποιήσασθαι τῆς ἀρετῆς ἀθάνατον ὡς ἀληθῶς ἀνθρώποις παρεσχημένους τὸ κατόρθωμα. εἰ δὲ θνητὴν ὑπογράφεις τάνδρὸς τὴν φύσιν, οὐ μὴ πλέον, ἢ προσῆκε, ταύτη χαριζόμενος δίκην ἀποίσεις παραλογίας. ἀλλὰ μὴν εἰσηῆκται αὐτῷ θεῖος ἄνθρωπος καὶ θαλαττίου δαίμονος σχῆμά τε καὶ προσωπεῖον ἀπὸ γενέσεως ἀναλαμβάνων. «κυούση γάρ,» ὡς φησι, τῆ αὐτοῦ μητρὶ φάσμα ἦλθε θαλαττίου δαίμονος, Πρωτεύς ὁ παρὰ τῷ Ὀμήρῳ ἐξαλλάττων. ἢ δὲ οὐδὲν δεῖσασα 377 ἤρετο αὐτόν, τί ἀποκυήσοι, ὁ δὲ «ἐμέ» εἶπε· «σὺ δὲ τίς» εἰπούσης «Πρωτεύς» ἔφη «ὁ Αἰγύπτιος.» εἶτα δὲ λειμῶνά τινα, καὶ κύκνους τὴν γυναικὰ μαιεύεσθαι γράφει, ὁπόθεν αὐτὸ τοῦτ' εἶη ληφθέν, μὴ εἰπὼν· οὐ γὰρ δὴ καὶ τούτου ὑγηγητὴν. Δάμιν τὸν Ἀσσύριον ὑπογράφεται. ἀλλὰ καὶ οὐκ ἔς μακρὸν τῆς αὐτῆς ἱστορίας αὐτῷ Δάμιδι οἶαδὴ θείας ὄντα φύσεως τὸν Ἀπολλώνιον εἰσάγει αὐτὰ δὴ ταῦτα λέγοντα· «ἐγώ, ὦ ἑταῖρε, πασῶν τῶν φωνῶν ξυνήμι μαθῶν οὐδεμίαν.» καὶ «μὴ θαυμάσης, οἶδα γὰρ καὶ ἅ σιωπῶσιν οἱ ἄνθρωποι.» καὶ πάλιν ἐν Ἀσκληπιοῦ τιμώμενον πρὸς τοῦ δαίμονος καὶ πρόγνωσιν φυσικὴν τινα καὶ ἀδίδακτον ἔχειν ἐκ παιδὸς κρείττονα τε ἀτεχνῶς ἀνθρώπου φῦναι αὐτόν ἐξ αὐτῆς γενέσεως καὶ δι' ὅλης ἡμῖν τῆς ἱστορίας ὑπογράφει. λύσαντος γοῦν ἑαυτόν ποτε ἀπὸ δεσμῶν ἐπιφέρει λέγων· «τότε πρῶτον ὁ Δάμις φησὶν ἀκριβῶς ξυνεῖναι τῆς Ἀπολλωνίου φύσεως, οτι θεία τε εἶη καὶ κρείττων ἀνθρώπου. μὴ γὰρ θύσαντά τι, πῶς γὰρ ἐν δεσμοτηρίῳ; μὴδὲ εὐξάμενον, μὴδὲ εἰπόντα τι καταγελάσαι τοῦ δεσμοῦ.» ἐπὶ τελευτῇ δὲ τάφον μὲν αὐτοῦ μηδὲ ὅπως ποι γῆς εὐρίσκεσθαι, χωρῆσαι δὲ εἰς οὐρανὸν αὐτῷ σώματι μεθ' ὕμνων καὶ χορείας λέγει. εἰκότως δὴ οὖν οἶοντα τοσοῦτον «θειότερον ἢ Πυθαγόρας Ἐμπεδοκλῆς τε καὶ Πλάτων φιλοσοφία τὸν ἀνδρα προσεληλυθέναι φησίν. οὐκοῦν ἐν θεοῖς ἡμῖν διὰ τούτων ἀναγεγράφθω ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ φθόνος ἀπέστω τῆς τῶν φωνῶν ἀπασῶν αὐτοφυοῦς καὶ αὐτοδιδάκτου συνέσεως. τί δῆτα οὖν ἐς διδασκάλου ἀγει αὐτόν καὶ τὸν μηδεμίαν φωνὴν μεμαθηκότα διαβάλλει ὡς ἀν ἐξ ἀσκήσεως καὶ μελέτης, ἀλλ' οὐκ ἐκ φύσεως Ἀττικὸν γενόμενον τὴν γλῶτταν; 378 φησὶ γὰρ τοι, ὡς προῖων ἐς ἡλικίαν γράμματά τε καὶ μνήμης ἰσχὺν ἐδήλου καὶ μελέτης κράτος καὶ ἡ γλῶττα αὐτῷ ἄττικῶς εἶχε.» καὶ «γεγονότα δὲ αὐτόν ἔτη τεσσαρεσκαίδεκα ἄγει ἐς Ταρσοῦς ὁ πατήρ παρ' Εὐθύδημον τὸν ἐκ Φοινίκης, ὃς ῥήτωρ τε ἀγαθὸς ἦν καὶ ἐπαίδευε τοῦτον, ὁ δὲ τοῦ διδασκάλου εἶχετο.» εἶτα «ξυνεφιλοσόφουν αὐτῷ Πλατώνειοί τε καὶ Χρυσίππειοι καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ περιπάτου. διήκουε δὲ καὶ τῶν Ἐπικούρου λόγων, οὐδὲ γὰρ τούτους ἀπεσπούδαζε, τοὺς δὲ Πυθαγορείους ἀρρήτω τινὶ σοφίᾳ ξυνελάμβανε.» τσαῦτα ὁ μηδεμίαν μαθῶν φωνὴν θεία τε δυνάμει «ἅ καὶ σιωπῶσιν ἄνθρωποι» προλαβὼν ἐξεπαιδεύετο. ὁ δὲ διαλιπὼν αὐθις αὐτόν θαυμάζει, ἐς ὅσον συνέσεως τῆς τῶν ζώων φωνῆς ἦλθε καὶ ἐπιφέρει λέγων «καὶ ἐς ξύνεσιν δὲ τῆς τῶν ζώων φωνῆς ἦλθε, καὶ εμαθε δὲ τοῦτο διὰ τῶν Ἀραβίων πορευόμενος ἀριστα γινωσκόντων τε καὶ πραττόντων αὐτό. ἐστὶ γὰρ

τῶν Ἀραβίων κύκνων ἤδη καὶ ὀρνίθων μαντευομένων ἀκούειν, ὅποσα οἱ χρησμοί. ξυμβάλλονται δὲ τῶν ἀλόγων σιτούμενοι τῶν δρακόντων οἱ μὲν καρδίαν φασίν, οἱ δὲ ἥπαρ.» ἔνταῦθα πάντως που δρακόντων καρδίας δήπου καὶ ἥπατος τὸν Πυθαγόρειον ἐμψύχων τε τροφῆς ἀπεχόμενον καὶ μηδὲ θύειν δαίμοσιν ἐπιτολμῶντα εἶκος ἦν ἀπογεύσασθαι, ὡς ἂν καὶ τῆς παρὰ τούτοις κοινωνήσοι σοφίας. πρὸς γὰρ τοιῶνδε διδασκομένῳ πῶς ἂν ἀλλως μὴ οὐχὶ τὰ ὁμοια τοῖς διδασκάλοις ζηλώσαντι κατωρθοῦτο τὸ ἐπιτήδευμα; ἔχομεν δὴ οὖν πρὸς τοῖς καταλελεγμένοις καὶ τοὺς Ἀραβίων σοφοὺς διδασκάλους τῆς κατὰ τὴν οἰωνιστικὴν τάνδρὸς ἐπιστήμης, ἐφ' ἧς εἰκότως ὀρμώμενος υστερόν ποτε τὸν στρουθόν, ὅτι καὶ 379 βούλοιο συγκαλῶν τοὺς ἐτέρους ἐπὶ τροφήν, προειπὼν θαῦμα μέγιστον παρέχειν ἔδοξε τοῖς παροῦσι. ταύτη δὴ καὶ τὴν ἀπεσφαγμένην ὄσον οὐπω λέαιναν ἅμα τοῖς ὀκτῶ σκύμοις κατὰ τὴν εἰς Ἀσσυρίους ὁδὸν θεασάμενος αὐτίκα τῷ θεάματι συμβαλὼν τῆς ἐσομένης αὐτῷ παρὰ Πέρσαις διατριβῆς τὸν χρόνον ἐμαντεύσατο. ἀκόλουθα δὲ τῇ παρὰ τοῖς Ἀραβίοις φοιτήσῃ ἐγχειρεῖν αὐτὸν καὶ παρὰ Πέρσαις ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς ἱστορεῖ· τῷ γὰρ τοι Δάμιδι, ὅς μόνος φοιτητῆς ἦν αὐτῷ καὶ ἑταῖρος, ἀπαγορεύσας παρὰ τοὺς μάγους ἰέναι μόνος αὐτός, ὡς ἂν μὴ μετ' ἀγνώμονος δηλαδὴ τὰ τῆς μαγείας μανθάνοι, μεσημβρίας τε καὶ ἀμφὶ μέσας νύκτας τὰς μετ' αὐτῶν ἐποιεῖτο σχολάς. ἐτι δὲ Οὐαρδάνη Βαβυλωνίῳ εἰς λόγους ἐλθόντα βασιλεῖ ᾧδὲ πως λέγειν αὐτὸν παρατίθεται· «σοφία δέ μοι Πυθαγόρου Σαμίου ἀνδρός, ὃς θεοὺς τε θεραπεύειν ὠδὲ με ἐδιδάξατο καὶ ξυνιέναι σφῶν ὀρωμένων τε καὶ οὐχ ὀρωμένων φοιτᾶν τε ἐς διαλέξεις θεῶν.» τίς δ' αὐτῷ ταῦτα συγχωρήσειεν, ὅτε Πυθαγόρα μὲν οὐδεμία τις τοιαύτη καταλέλειπται γραφή, οὐδ' ἀπόρρητα τινα συγγράμματα, ὡς καν ὑπονοῆσαι αὐτὸν ἐξ ἐκείνων ὀρμᾶσθαι, ὁ δὲ γε διδάσκαλος αὐτῷ τῆς κατὰ Πυθαγόραν φιλοσοφίας οὐδέν τι διαφέρειν τῶν Ἐπικουρείων πρὸς αὐτοῦ μεμαρτύρηται τοῦ Φιλοστράτου ὠδὲ πως εἰρηκότος «διδάσκαλος μὲν ἦν αὐτῷ τῶν Πυθαγόρου λόγων οὐ πάνυ σπουδαῖος, οὐδ' ἐνεργῶ τῇ φιλοσοφίᾳ χρώμενος, γαστρός τε ἦττων καὶ ἀφροδισίων καὶ κατὰ τὸν Ἐπικουρον ἐσημάτιστο. ἦν δὲ οὗτος Εὐξενος ὁ ἐξ Ἡρακλείας τοῦ Πόντου. τὰς δὲ Πυθαγόρου γνώμας ἐγίγνωσκεν, ὡσπερ οἱ ὀρνιθες ἀμανθάνουσι παρὰ τῶν ἀνθρώπων. «φεῦ τῆς ἀτοπίας, εἰ παρὰ 380 τούτου λέγοι τις τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς διαλέξεως τὴν σύνεσιν αὐτὸν εἰληφέναι. ἀλλὰ δὴ συγκεχωρήσθω καὶ ἐτέρων ὑψηγητῶν αὐτὸν ἀκηκοέναι καίτοι γε τοῦ συγγραφέως τοῦτο μηδαμῶς ἐπισημηναμένου· τίς δὴ οὐν τούτων σύνεσιν τε καὶ φοίτησιν εἰς διαλέξεις θεῶν ὀρωμένων καὶ οὐχ ὀρωμένων αὐτός τε ὡς ἀπὸ Πυθαγόρου μαθῶν εἰδέναι διδάσκεσθαι τε ἐτέρους ἐπηγγέλλετο; καὶ μὴν οὐδ' ὁ περιβόητος Πλάτων πάντων γε μᾶλλον τῆς Πυθαγόρου κεκοινωνηκῶς φιλοσοφίας, οὐτ' Ἀρχύτας, οὐ τ' αὐτὸς ἐκείνος ὁ τὰς Πυθαγόρου γραφῆ παραδοὺς ὁμιλίας Φιλόλαος, οὐδ' εἴ τις ἄλλοι γνῶριμοι τάνδρὸς γεγονότες, οἱ δόξας τε αὐτοῦ καὶ γνώμας γραφῆ τοῖς μετ' αὐτὸν παραδεδώκασιν, ἐπὶ τοιαύτη τινὶ ἐσεμνύναντο σοφία. οὐκοῦν ἐτέρωθεν, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ Πυθαγόρου τὰ τοιαῦτα μαθῶν προσήματι σεμνολογῶν ἐπιγράφεται τὴν τοῦ φιλοσόφου πρόσρησιν, ἵνα δὲ καὶ παραλογώτατα τὸ ψεῦδος ὡς ἀληθές τις γεγονέναι συγχωρήσειεν, οὐκ οἶδ' ὅπως ἐξ αὐτοῦ λέγων ἐκείνου τοῦ Σαμίου πρὸ μυρίων ὄσων ἐτῶν ἐξ ἀνθρώπων γενομένου τὰ περὶ τούτων αὐτὸν μεμαθηκέναι. οὐκοῦν πρὸς τοῖς Ἀραβίοις καὶ τοῦτον διδάσκαλον αὐτοῦ τῆς δὴ νομιζομένης ἀπορρήτου περὶ θεῶν ἐπιστήμης ἐπιγραπτέον. εἰ δὴ οὐν θείας ἦν φύσεως, κατέψευσται αὐτοῦ τοὺς διδασκάλους ὁ λόγος, εἰ δ' ἀληθῆς ἦν οὗτος, ψευδῆς ἦν ὁ μῦθος καὶ οὐκ ἀληθῆς ἢ περὶ τοῦ θεῖου γεγονέναι αὐτὸν γραφῆ. οὐπω μοι τοῦ Πρωτέως τὸ φάσμα πολυπραγμονεῖν ἔπεισι καὶ τὴν περὶ τούτου πίστιν αἰτεῖν, οὐδὲ τῶν παρ' αὐτῷ

κύκνων τὰς ἀποδείξεις, οὐς γελοίως τὴν μητέρα τίκτουσαν αὐτὸν μαιοῦσθαι ἱστορεῖ, ἀλλ' οὐδὲ τῆς περὶ τοῦ σκηπτοῦ μυθολογίας τὸν μάρτυρα 381 παρέχειν ἀξιῶ, οὐ γὰρ δὴ καὶ τούτων, ὡς εφην, Δάμις ἡμῖν συνίστωρ ἀφίξεται, μακρῶ ὕστερον ἐν Νίνῳ τῆς Ἀσσυρίας τάνδρῳ συνάψας. ἐγὼ μὲν οὖν εὖ μάλα προθύμως τοῖς εἰκόσι τε καὶ ἀληθείας ἔχομένοις πειθόμενος, εἰ καὶ μείζονά τινα καθ' ὑπερβολὴν ἐς ἔπαινον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ λέγοιτ' ἄν, πιστὰ καὶ παραδεκτέα εἶναί μοι δοκῶ, ὅτι μὴ μόνον τὰ τερατώδη καὶ λήρου πλέα. οὐκ οὖν φθονοίην, εἴ φησιν ὁ συγγραφεὺς γένος τε ἀρχαῖον καὶ τῶν οἰκιστῶν ἀνημμένον τῷ ἀνδρὶ γεγονέναι καὶ πλουτῶν εἰ οὕτως εὐτυχῶς ὑπὲρ τοὺς ἐγχωρίους ἀπαντας διδασκάλων τε νέον οὐ μόνον τῶν δεδηλωμένων τυχεῖν, ἀλλ', εἰ δοκεῖ, καὶ τούτων αὐτὸν διδάσκαλον καὶ καθηγητὴν γεγονέναι. εἴπω δ' ἐπὶ τούτοις ἐντρεχῆς καὶ τὰ κοινά, ὡς τὸν εἰς Ἀσκληπιοῦ θεραπείας χάριν ἀφιγμένον διὰ γνώμης ἀρίστης ἀπαλλάξαι τῆς ἀρρωστίας, νοσοῦντι γὰρ δὴ ὑδέρου πάθει κατάλληλον ἐγκρατείας ὑποθέσθαι δίαιταν τῷ κάμνοντι καὶ ταύτη αὐτὸν ὑγιᾶ καταστήσαι καὶ τούτῳ γε τῆς φρονήσεως ἀποδεκτὸν τὸ μειράκιον, καὶ ὡς τὸν πολυτελεῶς θύειν παρεσκευασμένον εἶρξεν οἷα εἰκὸς ἐπὶ κακίᾳ διαβεβημένον, καὶ γὰρ δὴ τῶν ἐγχωρίων ἀπάντων πλουσιώτατόν τε καὶ περιφανέστατον αὐτὸν ὑποτίθεται. καὶ ἐν σώφροσι δ' αὐτὸν φθόνος οὐδεὶς ἐγγράφειν, ὅτι τε πρὸς τὸν ἔραστον πειρώμενον αὐτοῦ τῆς ὥρας διελοιδορήσατο καὶ γυναικείας ὅτι καθαρὸν ἑαυτὸν μίξεως διὰ τέλους, ὡς ὁ λόγος φησὶν, ἠγαγε. πιστὰ δ' ἔστω καὶ τὰ τῆς πενταετοῦς κατὰ Πυθαγόραν σιωπῆς αὐτοῦ, καὶ τὰ, ὅπως ταύτην διήνυσεν, ἐπαίνου ἀξια. ταῦτα δὴ καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀνθρώπινα καὶ ὡς ἀληθῶς φιλοσοφίας καὶ ἀληθείας οὐ πόρρω δεχοίμην ἀνὰ πολλοῦ τὸ 382 εὐγνωμόν τε καὶ φιλάληθες τιμώμενος, τὸ γέ τοι κρεῖττον ἀνθρώπου τὴν φύσιν ὑποτίθεσθαι καὶ παρὰ πόδας ἐναντιολογεῖν τῆς τε δοθείσης ἀμνημονεῖν ὑποθέσεως, ἔχειν ψόγον ἂν καὶ διαβολὴν αὐτῷ τε τῷ γράφοντι καὶ πολὺ πρότερον τῷ γραφομένῳ περιάψειν ἠγοῦμαι. Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τοῦ πρώτου συγγράμματος. ἐπίωμεν δὲ καὶ τὰ ἐκ τοῦ δευτέρου. τὴν ἀπὸ Περσίδος ἐπ' Ἰνδοῦς πορείαν ἀγει παραλαβὼν αὐτὸν ὁ λόγος. εἰτά τι πεπονθῶς ἀπειρόκαλον, ὡς περ τι παράδοξον, δαιμόνιον τι, ὃ καὶ ἐμπουσαν ὀνομάζει, κατὰ τὴν ὁδὸν ἰδόντα λοιδορίαις ἀμα τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀπελάσαι φησί, καὶ ζῶν δὲ εἰς τροφήν αὐτοῖς προσαχθέντων εἰρηκέναι αὐτὸν τῷ Δάμιδι, ὡς ἀρα συγχωροίη αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἐταίροις σιτεῖσθαι τῶν κρεῶν, τὸ γὰρ ἀπέχεσθαι αὐτῶν αὐτοῖς μὲν εἰς οὐδὲν ὄραν προβαῖνον, ἑαυτῷ δὲ εἰς ἃ ὠμολόγηται πρὸς φιλοσοφίαν ἐκ παιδός. καίτοι τίς οὐκ ἂν ἀπορήσειεν, ὅτι μὴδ' αὐτόν, ὃν μόνον ἐδόκει τοῦ βίου ζηλωτὴν κεκτῆσθαι καὶ προυτρεπεῖν ἐπὶ φιλοσοφίαν, εἶργεν οἷα φίλτατον τῆς τῶν ἐμψύχων, ὡς ἀν οὐχ ὀσίας κατὰ Πυθαγόραν τροφῆς, ὃ δ' οὐκ οἶδ' ὁποῖω λόγῳ λέγων μὲν οὐ συνοίσειεν ἑαυτῷ, κείνοις δ' οὐδὲν ὄραν ἀπὸ τῆς ἀποχῆς προβαῖνον ὠμολόγει; ἐπὶ τούτοις ὁ Φιλόστρατος ὁ τάληθές τιμᾶν πρὸς τοῦ Φιλαλήθους μεμαρτυρημένος, ὅρα τῆς ἀληθείας ὅποια δείγματα παρίστησι· γενόμενον παρ' Ἰνδοῖς τὸν Ἀπολλώνιον παραστήσασθαι φησὶν ἑρμηνέα καὶ δι' αὐτοῦ προσδιαλέγεσθαι Φραῶτη, τοῦτο δ' εἶναι τῷ βασιλεῖ τῶν Ἰνδῶν ὄνομα, καὶ ὁ μικρῶ πρόσθεν κατ' αὐτὸν πασῶν γλωσσῶν συνεῖς νῦν αὖ κατὰ τὸν αὐτὸν ἑρμηνέως δεῖται. καὶ πάλιν ὅτι κατὰ διάνοιαν 383 ἀνθρώπων εἰδὼς καὶ μόνον οὐχὶ κατὰ τὸν παρ' αὐτοῖς θεὸν κωφοῦ τε ξυνιεῖς καὶ οὐ λαλέοντος ἀκούων δι' ἑρμηνέως ἀνερωτᾶ, ὅποια τις εἴη τῷ βασιλεῖ δίαιτα, ἠγεμόνα τε ἀξιοῖ τῆς ἐς Βραχμαῖνας πορείας γενέσθαι τινὰ αὐτῷ. καὶ μεταξὺ ὁ μὲν τῶν Ἰνδῶν βασιλεὺς καὶ ταῦτα βάρβαρος ὢν τὴν φύσιν τὸν ἑρμηνέα ἐκποδῶν μεταστησάμενος Ἑλλάδι χρῆται πρὸς αὐτὸν τῇ ὁμιλίᾳ παιδείαν καὶ πολυμάθειαν ἐνδεικνύμενος, ὃ δὲ οὐδ' ὡς, ὅτι δὴ καὶ αὐτὸς τῆς παρ' αὐτοῖς οὐκ ἀμαθῶς ἐχοί

φωνῆς δέον ἐπεφιλοτιμήσατο, ἀλλὰ καὶ λαλοῦντος Ἑλλάδι γλώσση τοῦ Ἰνδοῦ ἐκπλήττεται, ἧ φησιν ὁ Φιλόστρατος ἀκόλουθα, ὡς ἔοικεν, ἑαυτῷ γράφων. πῶς γὰρ ἂν ἐξεπλάγη μὴ οὐχὶ βάρβαρον οἰηθεῖς; καὶ τὸν τοιοῦτον θαυμάσας οὐποτ' ἀν ἑλληνίσαι προσεδόκησεν· εἰθ', ὡσπερ τι παραδόντα παράδοξον καταπλαγείς καὶ τὸ τούτου ἔτ' ἀγνοῶν αἰτιον «εἶπέ μοι» ἔφη Ὀπολλώνιος «ὦ βασιλεῦ, πόθεν οὕτως εχεις φωνῆς Ἑλλάδος; φιλοσοφία τε ἢ περὶ σὲ πόθεν ἐνταῦθα; οὐδὲ γὰρ ἐς διδασκάλους γε, οἶμαι, ἀναφέρεις, ἐπεὶ μὴδὲ εἶναι Ἰνδοῖς εἰκὸς διδασκάλους τούτου.» αὐταὶ αἱ παράδοξοι τοῦ πάντα προγνώσει διειληφότος φωναί, ἀς ὁ βασιλεὺς ἀμειβόμενος, ὅτι τε σχοίη διδασκάλους καὶ οἵτινες οὗτοι ἑκαστὰ τε πατρόθεν τῶν περὶ αὐτὸν συμβεβηκότων φράζει. εἶτα καὶ τισὶ τοῦ Ἰνδοῦ δικάζοντος περὶ θησαυροῦ φωραθέντος ἐν ἀγρῷ, πότερα τῷ πριαμένῳ ἢ τῷ τὸ χωρίον ἀποδομένῳ δέοι νεῖμαι τοῦτον, ὁ πάντα φιλόσοφος καὶ θεοῖς κεχαρισμένος ἐρωτηθεὶς ἐπικρίνει τῷ πριαμένῳ, λογισμὸν δὴ αὐτοῖς ῥήμασιν ἐπειπὼν «ὡς οὐκ ἀν οἱ θεοὶ τὸν μὲν ἀφείλοντο καὶ τὴν γῆν, εἰ μὴ 384 φαῦλος ἦν, τῷ δ' αὖ καὶ τὰ ὑπὸ γῆν δοῦναι, εἰ μὴ βελτίων ἦν τοῦ ἀποδομένου.» ὡς κατ' αὐτὸν δὴ συνάγεσθαι, τοὺς μὲν εὐπόρους καὶ πλούτῳ διαφέροντας, καὶ αἰσχροτάτοι καὶ πανωλέστατοι τυγχάνοιεν, τρισευδαίμονας καὶ θεοφιλεῖς ἠγεῖσθαι, μόνους δ' ἀρα κακοδαίμονας τε καὶ ἀθλίους τοὺς πενεστάτους, καὶ Σωκράτης, καὶ Διογένης, καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος Πυθαγόρας τυγχάνη, καὶ ἄλλος, οἱ πάντων ἀνδρῶν σωφρονέστατοι τε καὶ ἐπιεικέστατοι. εἶποι γὰρ ἀν τις ἐπόμενος τῷ λόγῳ μὴ ἀν κατ' αὐτὸν τοὺς θεοὺς τοὺς μὲν πένητας, τούτους δὲ αὐτούς, οἱ κατὰ φιλοσοφίαν διήνεγκαν, ἀφελέσθαι καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀναγκαίαν τροφήν μὴ οὐχὶ πάντως φαύλους ὄντας τὸν τρόπον, τοῖς δὲ τὸ ἦθος ἀκολαστοτέροις ἀφθονα καὶ τὰ μὴ ἀναγκαῖα παρασχεῖν, εἰ μὴ βελτίους ἐτύγχανον τῶν προτέρων, ἐξῶν παντὶ τῷ καταφανῆς ἢ τοῦ συμπεράσματος ἀτοπία. Ταῦτα καὶ ἀπὸ τοῦ δευτέρου παραθέμενοι ἴωμεν ἐπὶ τὸ τρίτον τὰ κατὰ τοὺς βεβοημένους ἐποψόμενοι Βραχμᾶνας· ἔνθα δὴ τὰ ὑπὲρ Θούλην ἀπιστα καὶ εἴ τί περ ἄλλο τερατῶδες ποτε μυθολόγοις τισὶν ἀναπέπλαστα, εὖ μάλα πιστὰ καὶ ἀληθέστατα, ὡς ἐν παραθέσει τούτων, ἀναφανήσεται, οἷς καὶ τὸν νοῦν ἐπιστῆσαι ἀξίον τῆς τοῦ Φιλαλήθους ἐνεκεν ἀυθαδείας ἡμῖν μὲν εὐχέρειαν καὶ κουφότητα τρόπου περιάπτοντος, αὐτῷ δὲ καὶ τοῖς αὐτῷ παραπλησίοις τὴν ἀκριβῆ καὶ βεβαίαν μετὰ συνέσεως κρίσιν. Οὐρα γοῦν, ἐφ' οἷς σεμνύνεται παραδόξοις τῶν ἡμετέρων θείων εὐαγγελιστῶν προκρίνων τὸν Φιλόστρατον, ὡς μὴ μόνον παιδείας ἐπὶ πλεῖστον ἦκοντα, ἀλλὰ καὶ ἀληθείας ἐπιμεμελημένον. πρῶτα μὲν οὖν ἐν τῇ πρὸς τοὺς Βραχμᾶνας πορεία τοῦ Ἀπολλωνίου γυνῆ 385 τις αὐτῷ τὴν χροιάν εἰσάγεται ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐς ὄσφυν λευκοτάτη, τὸ δὲ ἕτερον μέρος τοῦ σώματος μέλαινα, τὰ δὲ προϊόντων τῆς ἐπὶ τοὺς Βραχμᾶνας ὁδοῦ ὄρη καταπεφυτευμένα τὸ πέπερι καὶ τούτου πίθηκοι γεωργοὶ καὶ παράδοξοὶ τινες τὸ μέγεθος δράκοντες, ὧν ἀπὸ κεφαλῆς λαμπάδες ἀπορριπτοῦνται πυρός, οὗς εἴ τις ἀνέλοι, εὐροῖαν, φησι, παραδόξους λίθους ἐν ταῖς κεφαλαῖς τῷ τοῦ Γύγου τοῦ παρὰ τῷ Πλάτωνι παραπλησίους. καὶ ταῦτα μὲν τὰ πρὸ τοῦ τῶν Βραχμᾶνων λόφου. ὡς δὲ καὶ εἰς αὐτὸν ἀφίκοντο, σανδαράκινον ἐνταῦθα φρέαρ ὕδατος ἰδεῖν παραδόξου καὶ κρατῆρα πλησίον πυρός, οὗ φλόγα ἀναπέμπεσθαι μολιβδῶδη, δύο τε πίθους λίθου μέλανος τὸν μὲν ὄμβρων, τὸν δὲ ἀνέμων, ἀφ' ὧν τοὺς Βραχμᾶνας, οἷς ἀν εἶεν τῆς χώρας ἴλεω, χορηγεῖν. ἀλλὰ γε καὶ ἀγάλματα παρ' αὐτοῖς Ἀθηναῖς Πολιάδος καὶ Ἀπόλλωνος Πυθίου καὶ Διονύσου Λιμναίου, καὶ ἄλλων τινῶν Ἑλληνικῶν θεῶν, Ἰάρχαν δὲ τὸν ἐπὶ πάντων διδάσκαλον καλεῖσθαι, ὃν καὶ ἰδεῖν καθεζόμενον πολλοῦ γε δεῖ φιλοσοφικῶ, σατραπικῶ δ' ἂν μάλλον σχήματι ἐφ' ὑψηλοτάτου δίφρου, χαλκοῦ δὲ μέλανος οὗτος ἦν καὶ

πεποίκιλτο χρυσεῖς ἀγάλμασιν, οἶαδὲ εἰκὸς τεχνουργῶν βαναύσων τρόπον πυρὶ καὶ σιδήρῳ μοχθοῦντας τοὺς φιλοσόφους τεχνουργεῖν, ἢ καὶ θαυματοποιῶν δίκην αὐτόματον ἀποτελεῖν τὸ δημιούργημα, οἱ δὲ τῶν ἄλλων τῶν μετ' αὐτὸν διδασκάλων δίφροι χαλκοῖ μὲν, φησιν, ἀσημοὶ δ' ἦσαν καὶ ἡττον ὑψηλοί. εἶδε γὰρ πού πάντως τυράννου σχήματι προνομίας τῆς ἐν ἀγάλμασι καὶ χρυσῷ τὸν τῆς θείας φιλοσοφίας ἀξιοῦσθαι διδάσκαλον. πρῶτον δὲ τὸν Ἰάρχαν ἰδόντα φησὶ τὸν Ἀπολλώνιον ἐξ ὀνόματός τε προσειπεῖν Ἑλλάδι τῇ φωνῇ καὶ ἦν 386 αὐτῷ παρὰ Φραώτου κομίζοι, ἐπιστολὴν αἰτῆσαι κατὰ πρόγνωσιν ἤδη τοῦτο προειληφότα ἐνδείξασθαι τε τὸ ἐνθεὸν τῆς προγνώσεως προειρηκότα, ὡς ἀρα ἐνὶ γράμματι τῷ δέλτα λείποι ἢ ἐπιστολὴ ἄρξασθαι τε ἀπειροκάλως εὐθύς ἀπὸ πρώτης ὁμιλίας ἀπειροπλούτου δίκην ἐνεπιδείκνυσθαι τὸ τῆς προγνώσεως πλεονέκτημα πατέρα καὶ μητέρα καταλέγοντα τοῦ Ἀπολλωνίου γένος τε καὶ τροφὴν καὶ παιδείαν καὶ τὰς κατὰ χρόνους ἀποδημίας καὶ τὴν εἰς αὐτὸν πορείαν καὶ τὰ κατ' αὐτὴν πεπραγμένα τε αὐτῷ καὶ ὠμιλημένα. εἶτα δὲ φησιν αὐτὸς οὗτος ὁ θαυμάσιος συγγραφεὺς τοὺς Βραχμᾶνας ἅμα τῷ Ἀπολλωνίῳ χρυσαμένους ἠλεκτρίῳ φαρμάκῳ λούσασθαι καὶ περιστάντας ὡς ἐν χορῷ τὴν γῆν τύψαι ταῖς ῥάβδοις, τὴν δὲ κυρτωθεῖσαν ἀναπέμψαι αὐτοὺς εἰς δίπηχυν τοῦ ἀέρος, ἐστάναι τε αὐτοὺς μετεώρους ἐν αὐτῷ ἀέρι ἐπὶ τι χρόνου διάστημα, ελκεῖν δὲ καὶ πῦρ ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ὅτε βούλοιντο, αὐτομάτως. τούτοις δ' ἐπιφέρει παράδοξον ὁ θαυματολόγος, ὡς ἀρα τρίποδες Πυθικοὶ τέτταρες ἐξεκυκλήθησαν αὐτόματοι φοιτῶντες, καὶ εἰκάζει δὴ οὖν αὐτοὺς τοῖς Ὀμηρείοις οἰνοχόους τε ἐπὶ τούτοις ἐκ χαλκοῦ διακόνους τὴν ὑλὴν ἰστησι τέτταρας, ἐπιλέγει δέ, ὡς ἀρα καὶ ἡ γῆ αὐτομάτως ὑπεστόρνυτο αὐτοῖς πόας. τῶν δὲ τριπόδων οἱ μὲν δύο, φησὶν, οἴνου ἀπέρρεον, οἱ δὲ ἑτεροὶ δύο ὁ μὲν ὕδατος θερμοῦ κρᾶσιν παρείχεν, ὁ δ' αὖ ψυχροῦ. τοὺς δὲ οἰνοχόους τοὺς χαλκοῦς ἀρύεσθαι εὐμέτρως τοῦ τε οἴνου καὶ τοῦ ὕδατος, περιελαύνειν τε κύκλῳ τὰς κύλικας, ὡσπερ ἐν τοῖς πότοις. ταῦτα Ἰεροκλεῖ τὰ ἀνωτάτω καὶ καθόλου δικαστήρια πεπιστευμένῳ μετὰ πολλῆς ἀνετάσεως ἀληθῆ καὶ πιστὰ εἶναι δοκεῖ καὶ ἡμῶν μὲν εὐχέρεια καὶ κουφότης 387 πλείστη ὅση κατέγνωσται παρ' αὐτῷ, αὐτὸς δὲ τοιαῦτα Φιλοστράτῳ πιστεύων αὐτοῖς δὴ ῥήμασι σεμνύνεται λέγων «ἐπισκεψώμεθά γε μὴν, ὅσω βέλτιον καὶ συνετώτερον ἡμεῖς ἐκδεχόμεθα τὰ τοιαῦτα, καὶ ἦν περὶ τῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν εχομεν γνώμην.» ἐπὶ τοιούτῳ δὴ τῷ συμποσίῳ κατὰ τὸν αὐτὸν Φιλόστρατον βασιλεὺς ἐγχωριάζων Ἰνδοῖς εἰσάγεται συμπίνων τοῖς φιλοσόφοις, τοῦτον δὲ ἐνυβρίζει καὶ ἐμπαροινεῖν φιλοσοφία μεθύσκεσθαι τε παρ' αὐτοῖς καὶ ἀντιπαρεξάγειν Ἠλίῳ καὶ ἀλαζονεύεσθαι ἱστορεῖ, καὶ πάλιν τὸν Ἀπολλώνιον δι' ἔρμηνέως τὰ παρὰ τούτου μανθάνειν καὶ αὖ πάλιν πρὸς αὐτὸν διαλέγεσθαι ὑφερμηνεύοντος τοῦ Ἰάρχου· καὶ πῶς οὐ θαυμάζειν ἀξιον, ὅπως τὸν οὕτως ὑβριστὴν καὶ ἀτοπώτατον παροινεῖν καὶ μεθύσκεσθαι παρὰ τηλικούτοις εἰκὸς ἦν, ὃν οὐδὲ παρεῖναι ἀξιον ἐν φιλοσόφων μὴ τί γε καὶ ἰσοθέων ἐστία; τί δέ μοι ἰσοθέους τούτους καλεῖν καὶ τῆς ἀξίας ἐνυβρίζειν τοὺς ἀνδρας; ὁπότε πυθομένου τοῦ Ἀπολλωνίου, τίνας ἑαυτοὺς ἠγοῦνται, θεοὺς εφη ὁ Ἰάρχας, ὅς καὶ τοῖς συμπόταις, οἶα δὲ θεὸς φιλοσόφου μὲν ἠκιστα τρόπῳ, πολλοῦ γε δεῖ, μὴ τί γε μᾶλλον, οὗ εφησε, θεοῦ ἀξίως, ἐς τὴν φιάλην ἐπικύπτων ἐξῆρχεν, ἢ δέ, φησιν ὁ συγγραφεὺς, ὡς ἄρα ἐπότιζεν ἱκανῶς πάντας, καὶ ἐπεδίδου, καθάπερ αἱ ἀπόρρητοι πηγαὶ τοῖς ἀνιμωμένοις. μετὰ ταῦτα κοιναὶ λόγων ὁμιλίαι καὶ σπουδαιολογίαι τῶν φιλοσόφων τοῦ μὲν Ἰάρχου διδάσκοντος, ὡς ἄρα ποτὲ αὐτῷ ἢ ψυχῇ ἐν ἐτέρῳ ἀνθρώπου βασιλέως γένοιτο σώματι καὶ τοιαδί τινα αὐτῷ πεπραγμένα εἶη, τοῦ δὲ Ἀπολλωνίου, ὡς νηὸς Αἰγυπτίας ποτὲ γένοιτο κυβερνήτης, καὶ τὰ τοιαῦτα διαπράξαιτο, πεύσεις τε καὶ ἀποκρίσεις ἐκάστου, ὧν καὶ τῆς σοφίας ἀξιον 388 μηδαμῶς παρεκθέσθαι τὴν

μνήμην. ἐρέσθαι δέ φησι τὸν Ἀπολλώνιον, εἴ ἐστι παρ' αὐτοῖς χρύσειον ὕδωρ –ὡ τοῦ σοφοῦ καὶ παραδόξου πύσματος–καὶ περὶ ἀνθρώπων δὲ ὑπὸ γῆν οἰκούντων καὶ Πυγμαίων ἀλλων καὶ σκιαπόδων ἀνερωτᾶν, καὶ εἰ γίγνοιτο παρ' αὐτοῖς ζῶον τετράπουν, ὃ λέγεται μαρτιχόρα, ὃ τὴν κεφαλὴν ἀνθρώπῳ εἰκάσθαι, λέοντι δὲ ὠμοιωσθαι τὸ μέγεθος, τὴν δὲ οὐρὰν ἐκφέρειν πηχυαίας καὶ ἀκανθῶδεις τὰς τρίχας, ας βάλλειν ὡσπερ τοξεύματα ἐς τοὺς θηρῶντας, καὶ τοιαῦτα μὲν τὸν Ἀπολλώνιον ἀνερωτᾶν, τὸν δὲ Ἰάρχαν διδάσκειν αὐτὸν περὶ μὲν τῶν Πυγμαίων, ὡς ἄρα εἶεν οἰκοῦντες μὲν ὑπόγειοι, διατρίβοντες δὲ ὑπὲρ τὸν Γάγγην ποταμὸν ζῶντες, περὶ δὲ τῶν ἀλλων, ὡς ἀνύπαρκτα εἶη. ἐριον ἐπὶ τούτοις φυόμενον αὐτοῖς ἀπὸ γῆς ἐς ἐσθῆτος ὕλην ὁ Φιλόστρατος ἀναγράφει, πάντως δήπου τῶν φιλοσόφων ἰστὸν ἐπιχομένων καὶ ταλασιουργίας ἐς ἐσθῆτος κατεργασίαν ἐκπονουμένων–οὐδὲ γὰρ εἰσηκται παρ' αὐτοῖς γυναικεῖον φῦλον–εἰ μὴ καὶ τοῦτο φήσειεν αὐτόματον αὐτοῖς παραδόξως δὴ ἱερὰν ἐς ἐσθῆτα μεταφύεσθαι. φέρειν δ' ἑκαστον αὐτῶν ῥάβδον καὶ δακτύλιον ἀπόρρητον ἔχοντα ἰσχύν. εἶτα παραδοξοποιεῖ τοῦ Βραχυμᾶνος, ὡς δαιμονῶντα δι' ἐπιστολῆς ἀνακαλέσασαιτο, ὡς χωλεύοντα καταψήσας τὸν γλουτὸν θεραπεύσειεν, ὡς τυφλῷ τὸ βλέπειν καὶ ἀδρανεῖ τινι τὴν χεῖρα σῶαν χαρίζοιτο. πολλὰ κάγαθὰ γένοιτο πραγμάτων ἡμᾶς ἀπολύσαντι τῷ συγγραφεῖ· δηλα γάρ, ὡς ἀληθῆ καὶ ταῦτα, ὅτε βροντὰς καὶ ἀνέμους ἐν πίθοις τρίποδᾶς τε ἐκ λίθου φοιτῶντας αὐτομάτως καὶ οἰνοχόους ἀπὸ χαλκοῦ περιελαύνειν ἐν κύκλῳ τὰς κύλικας προιστορήσας διὰ τῆς περὶ τούτων ὡς ἀληθῶν ἀφηγήσεως καὶ τῶν 389 λοιπῶν ἀπάντων ἐξέφηνέ τε καὶ διήλεγξε τὴν μυθολογίαν. εἰρηκέναι δέ φησιν ὁ Φιλόστρατος τὸν Δάμιν δίχα τῆς αὐτοῦ παρουσίας καὶ τῷ Ἰάρχῃ συμφιλοσοφῆσαι τὸν Ἀπολλώνιον εἰληφέναι τε παρ' αὐτοῦ δακτυλίου ἐπτὰ ἐπωνύμους ἀστέρων, οὓς καὶ φορεῖν αὐτὸν καθ' ἓνα πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν ἡμερῶν. ταῦτα δὲ νῦν εἰπὼν ὁ τάληθῆς τιμᾶν παρὰ τῷ Φιλαλήθει νενομισμένος μεθ' ἕτερα τῆς γραφῆς, ὡς ἂν δὴ γοητεῖαν τῶν Βραχυμᾶνων καταγνοῦς καὶ ταύτης ἐλεύθερον καταστήσαι τὸν Ἀπολλώνιον φροντίσας ἐπιφέρει φάσκων κατὰ λέξιν· «ιδὼν δὲ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς τοὺς τρίποδας καὶ τοὺς οἰνοχόους καὶ ὅσα αὐτόματα ἐσφοιτᾶν εἶπον, οὐθ', ὅπως σοφίζοιντο αὐτά, ἤρετο, οὔτε ἐδεήθη μαθεῖν, ἀλλ' ἐπῆναι μὲν, ζηλοῦν δὲ οὐκ ἤξιου.» καὶ πῶς, ὦ οὐτος, οὐκ ἤξιου; ὁ δίχα τοῦ Δάμιδος σπουδῆν ποιούμενος συμφιλοσοφεῖν αὐτοῖς καὶ τὸν μόνον ἐταῖρον, ὅ τι καὶ πράττοι, λανθάνειν δέον ἡγούμενος, πῶς δὲ οὐκ ἤξιου ζηλοῦν ὁ τοὺς τῶν ἀστέρων ἐπωνύμους καταδεχόμενος δακτυλίους καὶ τούτους ἀναγκαῖον τιθέμενος διὰ παντὸς τοῦ βίου φέρειν πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν ἡμερῶν καίτοι γε ἀπόρρητον, ὡς φῆς αὐτός, ἔχοντας ἰσχύν; εἰ δὲ καὶ δοθείη τὸ μὴ ζηλοῦν ἡξιοκέναι αὐτὸν ὡς μὴ εὖ πράττοντα, οὐκ ἐζήλου δηλονότι. πῶς οὖν ἐπῆναι, ἐφ' οἷς μὴ ἤξιου ζηλοῦν; εἰ δ' ὡς θεῖως ἐνεργοῦντας ἐπῆναι, πῶς οὐκ ἐζήλου τὰ ἐπαίνων ἄξια; ἀλλὰ γὰρ μετὰ τὴν παρὰ τούτοις διατριβὴν παλινοστοῦντα αὐτὸν ἅμα τοῖς ἐταίροις ἐληλυθέναι φησὶν ἐς τὴν τῶν Ὀρειτῶν χώραν, ἔνθα χαλκαῖ μὲν αὐτοῖς αἰ πέτραι, χαλκῆ δὲ ἡ ψάμμος, χαλκοῦ δὲ ψῆγμα οἱ ποταμοὶ ἄγουσι. Καὶ τοσαῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸ τρίτον σύγγραμμα, 390 ἐπίωμεν δ' ἤδη καὶ τὰ ἐξῆς. ἐπανελθόντα φησὶν ἀπὸ τῆς Ἰνδῶν χώρας ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα κοινωνὸν τῶν θεῶν πρὸς αὐτῶν τῶν θεῶν ἀνακεκηρῦχθαι, οἳ καὶ τοὺς κάμνοντας ὡς αὐτὸν ἐφ' ὑγείᾳ παρέπεμπον, καὶ δητὰ ὡς ἐξ Ἀράβων καὶ μάγων καὶ Ἰνδῶν παράδοξόν τινα καὶ θεῖον ἡμῖν αὐτὸν ἀγαγὼν παραδόξων ἐντεῦθεν ἀφηγημάτων κατάρχεται. καίτοι ἂν τις εἴποι εὐλόγως, ὅτι δὴ εἰ θειοτέρας ἢ κατ' ἀνθρωπον φύσεως ἦν, πάλαι, ἀλλ' οὐ νῦν ἔδει, πρὸ τῆς δὲ ἐτέρων μεταλήψεως τῶν θαυμασίων κατάρχεσθαι, περιττὴ δ' ἂν καὶ ἡ ἐξ Ἀράβων αὐτῷ μάγων τε καὶ Ἰνδῶν

διὰ σπουδῆς ἐπεχειρεῖτο πολυμάθεια, εἰ δὴ τις κατὰ τὴν δοθεῖσαν ὑπῆρξεν ὑπόθεσιν· ἄλλ' οὗτός γε κατὰ τὸν φιλαλήθη συγγραφέα νῦν δὴ πάρεστι μετὰ τοσοῦτους διδασκάλους τὴν σοφίαν ἐνεπιδεικνύμενος, καὶ πρῶτα μὲν οἷα ἐξ Ἀράβων καὶ τῆς παρ' αὐτοῖς οἰωνιστικῆς ὀρμώμενος τὸν στρουθόν, ὃ τι καὶ βούλοιο τοὺς ἑτέρους ἐπὶ τροφήν παρακαλῶν ἐφερμηνεύει τοῖς παροῦσιν, εἶτα δὲ λοιμοῦ ἐν Ἐφέσῳ προαισθόμενος προμαντεύεται τοῖς πολίταις. τὴν δ' αἰτίαν καὶ τούτου ἐν τῇ πρὸς Δομετιανὸν ἀπολογία αὐτὸς παρατίθεται. ἐρομένου γάρ τοι αὐτόν, ὁπόθεν ὀρμώμενος τοῦτο προεῖποι, «λεπτοτέρα» ἔφη «χρῶμενος, ὧ βασιλεῦ, διαίτη πρῶτος τοῦ δεινοῦ ἠσθόμην.» καὶ τρίτον δ' αὐτοῦ θαῦμα γεγονός ἱστορεῖ, ὡς δὴ ἀλεξίσαντος τὸν λοιμόν, ὅπερ εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐν ταῖς ἐπὶ τέλει κατ' αὐτοῦ κατηγορίαις οὐ τέθεικεν ὁ συγγραφεύς, ὅτι μὴ παρῆν, ὡς εἰκός, αὐτῷ δι' ἀπολογίας ἀπολύσασθαι τὸ ἔγκλημα, φέρε δ' οὖν ὅμως αὐτοὶ τὴν ἱστορίαν ἐς φανερόν ὑποθώμεθα, οὕτω δὴ καὶ ταύτην εὐθύνοντες. εἴ τιτι γὰρ οὐκ ἂν εἴη σαφές, ὅτι δὴ πολὺ τὸ πλάσμα καὶ 391 ἀπατηλὸν γοητείας τε ὡς ἀληθῶς ἔμπλεων, αὐτὸς ὁ τρόπος ἀπελέγχει τῆς ἱστορίας. τὸν γὰρ τοι λοιμόν ὑποτίθεται ἐν εἴδει πτωχεύοντος καὶ ῥάκεσιν ἡμφιεσμένου πρεσβύτου ἀνδρὸς ἐωρᾶσθαι, ὃν καταλεύειν ἐπικελευσαμένου τοῦ Ἀπολλωνίου πρότερον μὲν πῦρ βάλλειν τῶν ὀφθαλμῶν, εἶθ' ὕστερον βληθέντα λίθοις κύνα συντετριμμένον καὶ παραπτύοντα ἀφρόν, ὡς οἱ λυτῶντες, φανῆναι, εἰρηκέναι δ' αὐτόν περὶ τούτου καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Δομετιανὸν ἀπολογία ταῦτα γράφει· «τὸ γὰρ τοῦ λοιμοῦ εἶδος, πτωχῶ δὲ γέροντι εἴκαστο, καὶ εἶδον καὶ ἰδὼν εἶλον οὐ παύσας νόσον, ἀλλ' ἐξελών.» τίς δὴ οὖν ἐπὶ τούτοις οὐ μέγα τὴν τοῦ θαυματοποιοῦ γελάσεται παραδοξοποιίαν ζῶν ὀφθαλμοῖς καὶ λίθων ὑποπίπτον βολαῖς συντριβόμενόν τε πρὸς ἀνθρώπων καὶ ἀφρόν παραπτύον τὴν τοῦ λοιμοῦ φύσιν ἀκούων, ὃς οὐδ' ἄλλ' ὀτιοῦν τυγχάνει ἢ φθορὰ καὶ κάκωσις ἀέρος ἐπὶ τὸ νοσῶδες τρεπομένου τοῦ περιέχοντος ἐκ πονηρῶν τε καὶ φαύλων ἀναθυμιάσεων, ἧ λόγος ἰατρικὸς παραδίδωσι, συνισταμένου; καὶ ἄλλως δ' ἂν τὸ φάσμα διευθυνθείη, ἐπεὶ περὶ μόνῃ τῇ τῶν Ἐφεσίων πόλει, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῖς ὁμόροις τὸν λοιμόν ἐπισκῆφαί φησιν ὁ λόγος, ὅπερ πῶς οὐκ ἂν γέγονει κάκωσιν τοῦ περιέχοντος πεπονθότος; οὐ γὰρ δὴ κατακλεισθὲν μόνῳ ἂν ἐφήδρευσε τῷ περὶ τὴν Ἐφεσον ἀέρι τὸ νόσημα. τέταρτον αὐτῷ παράδοξον Ἀχιλλέως ἦν ψυχὴ πρότερον μὲν ἐν χλαμύδι πεντάπηχυς, εἶτα δωδεκάπηχυς τὸ μέγεθος παρὰ τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ μνήματι φαινομένη Θετταλούς τε καταιτιωμένη, ὅτι δὴ τὰ ἐναγίσματα αὐτῷ, ὡς ἔθος ἦν, οὐκ ἐπετέλουν, μηνιῶσά τε εἰσέτι Τρωσὶ τῶν ἐς αὐτόν πεπλημμελημένων καὶ προστάττουσα τῷ Ἀπολ 392 λωνίῳ πέντε λόγους, οὓς ἂν αὐτὸς τε βούλοιο καὶ αἱ Μοῖραι συγχωροῖεν, ἀνερέσθαι. εἶθ' ὁ πάντα εἰδὼς καὶ τῶν μελλόντων πρόγνωσιν ἀυχῶν ἔτι ἀγνοεῖ, εἰ τάφου τύχοι Ἀχιλλεύς καὶ εἰ Μουσῶν θρῆνοι καὶ Νηρηίδων ἐπ' αὐτῷ γέγονασι, καὶ περὶ τούτων αὐτόν ἀνερωτᾷ καὶ διαπυθάνεται, εἰ Πολυξένη ἐπισφαγείη αὐτῷ καὶ εἰ Ἑλένη ἐς Τροίαν ἐληλύθοι, ὡς σεμνά γε καὶ κατεπεύγοντα εἰς τὸν φιλόσοφον βίον τοῦ ἥρωος καὶ σπουδῆς ἄξια ἐρωτήματα. θαυμάζει δ' ἐπὶ τούτοις, εἰ τοσοῦτοι ἥρωες παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἐνὶ χρόνῳ γέγονασι καὶ εἰ ἀφίκετο ἐς Τροίαν Παλαμήδης. τὸν δὴ θεῶν ὀρωμένων τε καὶ οὐχ ὀρωμένων ὁμιλητὴν τοιαῦτα ἀγνοεῖν, καὶ περὶ τοιούτων ἀνερωτᾶν, ποίας οὐχὶ γένοιτ' ἂν αἰσχύνης; εἰ μὴ ἄρα, ἐπειδὴ νεκροῖς ὁμιλῶν εἰσῆκται, ἐπὶ τὸ ψυχρότερον μεταποιεῖ τὰς πεύσεις ὁ συγγραφεύς, ὡς ἂν ὑπεκλύσειε τὴν ὑπόνοιαν τοῦ πέρα τῶν προσηκόντων αὐτόν περιειργάσθαι δοκεῖν, καὶ γὰρ δὴ καὶ ἀπολογούμενον αὐτόν ὑπογράφει, ὅτι μὴ κατὰ νεκρομαντείαν ὁ τρόπος αὐτῷ τῆς φανείσης ὄψεως γένοιτο, «οὔτε γὰρ βόθρον» εἶπεν «Ὀδυσσεὺς ὀρυξάμενος, οὐδ' ἀρνῶν αἵμασι ψυχαγωγήσας, ἐς διάλεξιν τοῦ Ἀχιλλέως ἦλθον, ἀλλ' εὐξάμενος

ὅποσα τοῖς ἥρωσιν Ἴνδοί φασι δεῖν εὐξασθαι.» καὶ ταῦτα νῦν πρὸς τὸν ἑταῖρον ἀποσεμνύεται ὁ μηδὲν μαθεῖν παρ' Ἴνδων, μηδὲ ζηλῶσαι τὴν παρ' αὐτοῖς σοφίαν πρὸς τοῦ συγγραφέως μεμαρτυρημένος. τί δὴτα οὖν, ὦ οὗτος, εἰ μὴ τις ἦν κακοήθης περιεργία, μηδὲ τὸν ἕνα σοὶ καὶ γνήσιον καὶ μόνον ἑταῖρον Δάμιν κοινωὸν ἐποιοῦ τῆς θαυμαστῆς ταύτης ὄψεώς τε καὶ ὁμιλίας; τί δ' οὐχὶ καὶ δι' ἡμέρας τοῦτο ποιεῖν ἐξῆν, ἀλλὰ τῶν νυκτῶν ἄωρὶ καὶ μόνον; τί δὲ καὶ 393 ἤλαυνον τὴν τοῦ ἥρωος ψυχὴν ἀλεκτρυόνων βοαί; «ἀπῆλθε γάρ» φησι «ξὺν ἀστραπῇ μετρία, καὶ γὰρ δὴ καὶ ἀλεκτρυόνες ἤδη ὠδῆς ἤπτοντο.» δαίμοσι μὲν οὖν πονηροῖς γένοιτ' ἂν ἴσως ὁ τῆς ὥρας ἐπιτήδειος εἰς περιέργους ὁμιλίας καιρός, ἀλλ' οὐχ ἡρώιδι ψυχῇ, ἦν τῆς παχείας τοῦ σώματος ἐλευθερωθεῖσαν ὕλης ἀγαθὴν καὶ πανάρετον εἶναι χρεών. ὁ γε μὴν εἰσηγμένος ἐνταῦθα δαίμων βάσκανος καὶ φθονερός τὸν τρόπον ὀργίλος τε καὶ ταπεινὸς τὴν διάθεσιν ὑποτετύπεται. ἢ οὐχὶ τοιοῦτος ὁ τὸν Ἀντισθένην μεираκίον τι σπουδαῖον ὡς ἂν δὴ φιλοσόφῳ συνέπεσθαι τῷ Ἀπολλωνίῳ πειρώμενον ἀπείργων; προστάττει γὰρ τὸ μὴ ποιῆσθαι αὐτὸν συνέμπορον τῆς ἑαυτοῦ φιλοσοφίας ἐπιλέγων τὴν αἰτίαν· «Πριαμίδης τε γάρ» φησιν «ἴκανῶς ἐστὶ καὶ τὸν Ἔκτορα ὕμνων οὐ πάυεται.» πῶς δὲ οὐκ ὀργίλος καὶ ταπεινὸς ὁ Θετταλοῖς, ὅτι μὴ θύοιεν αὐτῷ, θυμούμενος καὶ Τρωσίν, ὅτι δὴ πρὸ μυρίων ὄσων ἐτῶν εἰς αὐτὸν διημαρτήκασι, μὴ καταλασσομένους καὶ ταῦτα θύουσι καὶ συνεχῶς σπενδομένοις, ἀλλὰ καὶ τὸν Παλαμήδους τάφον αὐτῷ ἀγάλματι φαύλως ἐρριμμένῳ ἀναλαβεῖν ἐγκελευόμενος; τὸ μέντοι πέμπτον καὶ ἕκτον θαῦμα οὐ πολλῆς (ἂν) δέοιτο τοῦ λόγου διατριβῆς εἰς ἔνδειξιν τῆς τοῦ γράφοντος εὐχερείας· δαίμονας γὰρ ἀπελαύνει ἄλλῳ ἄλλον, ἢ φασι, δαίμονι, τὸν μὲν γὰρ ἐξ ἀκολάστου μεираκίου, τὸν δὲ ἐπιπλάστως εἰς γυναικείαν μορφήν σχηματιζόμενον, τουτονὶ δὲ τὸν δαίμονα ἔμπουσαν καὶ λάμιαν αὐτοῖς ὀνόμασιν ὁ σοφώτατος ἀποκαλεῖ. τό γε μὴν ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων πόλεως μετὰ ταῦτα κόριον, ὅτι δὴ μετὰ θάνατον ἐπὶ δευτέραν ζωὴν ἤγαγεν, ἀπιστότατον καὶ αὐτῷ δόξαν τῷ Φιλοστράτῳ παραιτητέον. ἐν 394 δισταγμῷ μέντοι ἀμφιβάλλει, μὴ ἄρα σπινθήρ τις ψυχῆς ἐνυπάρχων τῇ παιδί τοὺς θεραπεύοντας ἐλελήθει. λέγεσθαι γὰρ φησιν, «ὡς ψακάζοι μὲν ὁ Ζεὺς, ἢ δὲ ἀτμίζοι ἀπὸ τοῦ προσώπου.» καὶ γὰρ δὴ εἰ ἀληθῶς αὐτῷ τοιόνδε ἐπ' αὐτῆς Ῥώμης ἐπέπρακτο, οὐκ ἂν ἐλελήθει βασιλέα τε πρῶτον καὶ τοὺς μετ' αὐτὸν ὑπάρχους ἅπαντας, μάλιστα δὲ τὸν φιλόσοφον Εὐφράτην ἐγχωριάζοντα κατ' ἐκεῖνο καιροῦ καὶ ἐπὶ τῆς Ῥώμης διατρίβοντα, ὅς δὴ εἰς ὕστερον τὴν κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ὡς δὴ κατὰ γόητος, ὑποβάλλειν ἰστόρηται. πάντως γὰρ ἂν καὶ τοῦτο, εἰ δὴ τοῦτο γεγονός ἦν, ταῖς ἄλλαις κατ' αὐτοῦ διαβολαῖς πρὸς τοῦ κατηγοροῦ συγκατείλεκτο. καὶ τὰ μὲν ἐν μέρει καὶ κατ' εἶδος αὐτῷ πεπραγμένα τοσαῦτα, μυρία δὲ καὶ ἄλλα κατὰ πρόγνωσιν αὐτὸν λέγων προμαντεύσασθαί τε καὶ προειρηκέναι γράφει καὶ ὡς Ἀθήνησι βουλευθέντα μνηθῆναι τὰ Ἐλευσίνα ὁ τῆδε εἶρξεν ἱερεὺς μὴ ἂν ποτε φήσας μῆσεσθαι γόητα, μηδὲ τὰ Ἐλευσίνα ἀνοῖξαι ἀνθρώπῳ μὴ καθαρῷ τὰ δαιμόνια. ἀλλὰ καὶ τῷ ἀσελγῶς ἀγείροντι κατὰ τὴν Ῥώμην καὶ τὰς Νέρωνος μετὰ κιθάρας ἐπὶ μισθῷ διεξιόντι ὠδὰς μισθὸν ἐπιδοῦναι τοῖς ἑταίροις τῆς σοφῆς ταύτης ἐπιτηδεύσεως ὁ φιλοσοφώτατος διὰ τὸν Νέρωνος φόβον προστάττει. Ἐν τούτοις καὶ τοῦ τετάρτου περιγραφέντος ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς περὶ αὐτοῦ γραφῆς εἰπὼν τινα περὶ προγνώσεως αὐτοῦ καὶ ἀποθαυμάσας ὁ συγγραφεὺς ἐπιλέγει ταῦτα κατὰ λέξιν «ὅτι μὲν δὴ τὰ τοιαῦτα δαιμονία κινήσει προέλεγε καὶ ὅτι τοῖς γόητα ἡγουμένοις τὸν ἄνδρα οὐχ ὑγιαίνει ὁ λόγος, δηλοῖ μὲν καὶ τὰ εἰρημένα, σκεψόμεθα δὲ κάκεῖνα· οἱ γόητες, ἡγοῦμαι δὲ αὐτοὺς ἐγὼ κακοδαιμονεστάτους ἀνθρώπων, οἱ μὲν ἐς βασάνους εἰδῶλων χωροῦντες, οἱ δ' ἐς θυσίας βαρβάρους, οἱ δὲ ἐς τὸ ἐπᾶσαι τι ἢ ἀλεῖψαι μεταποιεῖν

φασι τὰ εἰμαρμένα, ὁ δὲ εἶπετο μὲν τοῖς ἐκ Μοιρῶν καὶ προέλεγεν, ὡς ἀνάγκη ἔσεσθαι αὐτά, προέλεγε δὲ οὐ γοητεύων, ἀλλ' ἐξ ὧν οἱ θεοὶ ἔφαινον, ἰδὼν δὲ παρὰ τοῖς Ἴνδοις τοὺς τρίποδας καὶ τοὺς οἶνοχόους καὶ ὅσα αὐτόματα ἐσφοιτᾶν εἶπον, οὕθ' ὅπως σοφίζονται αὐτὰ ἤρετο, οὔτε ἐδεήθη μαθεῖν, ἀλλ' ἐπῆνει μὲν, ζηλοῦν δὲ οὐκ ἤξιου.» ταῦτα δὲ λέγων δηλὸς ἐστὶ τοὺς περιβοήτους Ἴνδων φιλοσόφους γόητας ἀποφαίνων. περὶ γάρ τοι γοήτων ποιούμενος τὸν λόγον μνημονεύει καὶ τούτων σοφίζεσθαι δὴ τὰ παράδοξα λέγων αὐτοὺς καὶ τόν, περὶ οὗ ὁ λόγος, τῆς τοιασδὶ αὐτῶν σοφιστείας ὡς ἂν μὴ ἀστείας ἀλλότριον ὑποτιθέμενος. οὐκοῦν εἰ φαίνοιτο τούτους θεοὺς ἀποκαλῶν καὶ διδασκάλους ἐπιγραφόμενος αὐτοὺς ὁ Ἀπολλώνιος, ὥρα ταῖς κατὰ τῶν διδασκάλων καὶ αὐτὸν ὑπάγειν διαβολαῖς. εἰσῆκται δὴ οὖν παρ' οἷς φησι γυμνοῖς Αἰγυπτίων, ῥήμασιν αὐτοῖς ταῦτα φάσκων· «οὐκ ἀπεικός τε παθεῖν μοι δοκῶ φιλοσοφίας ἡττηθεὶς εὖ κεκοσμημένης, ἣν ἐς τὸ πρόσφορον Ἴνδοι στείλαντες ἐφ' ὑψηλῆς τε καὶ θείας μηχανῆς ἐκκυκλοῦσιν. ὡς δὴ ἐν δίκῃ μὲν ἠγάσθην, ἐν δίκῃ δὲ ἠγοῦμαι σοφούς τε καὶ μακαρίους, ὥρα μανθάνειν.» καὶ μετὰ βραχέα φησὶν· «οὗτοι μὲν γὰρ θεοὶ τέ εἰσι καὶ κεκόσμηται κατὰ τὴν Πυθίαν.» καὶ Δομετιανῶ δὲ εἰσῆκται λέγων «καὶ τίς πρὸς Ἰάρχαν σοὶ πόλεμος ἢ πρὸς Φραώτην τοὺς Ἴνδούς; οὓς ἐγὼ μόνους ἀνθρώπων θεοὺς τε ἠγοῦμαι καὶ ἀξιούς τῆς ἐπωνυμίας ταύτης;» καὶ ἐν ἄλλοις δὲ ὁμοίως θεοὺς τε καὶ διδασκάλους τάνδρὸς ἐπιγράψας ὁ λόγος τοὺς δεδηλωμένους δακτυ 396 λίους τε παρ' αὐτῶν εἰληφέναι ὁμολογήσας αὐτὸν ἐπιλέλησται νῦν καὶ συνδιαβάλλων τοῖς διδασκάλοις τὸν μαθητὴν οὐκ ἐπαίει. ὑποβὰς δ' ἐν τῇ γραφῇ αὐλητὴν ὑποτίθεται καὶ τὸν Ἀπολλώνιον ὡσπερ τινὸς οὔσης μεγίστης καὶ σοφωτάτης ἐπιστήμης τρόπους αὐλήσεως μάλα σπουδαίως μακροῖς τοῖς διεξηγήμασιν εἶροντα διεξέρχεται, καὶ αὐτοκράτορα Οὐεσπασιανὸν οἷα δὴ θεῶ προσεῦξασθαι αὐτῶ ἱστορεῖ, καὶ τὸν μὲν ὡς εὐχῇ εἰρηκέναι τὸν Οὐεσπασιανόν· «ποίησόν με βασιλέα,» τὸν δὲ ἀποκρίνασθαι· «ἐποίησα.» καὶ τίς οὐκ ἂν μισήσειεν εὐλόγως τῆς ἀλαζονείας τὴν φωνὴν μανίας τὸ μῆθὲν ἀποδέουσαν, ὅτε γε ἤδη αὐτὸς θεὸς καὶ βασιλέων ποιητὴς εἶναι φρυάττεται ὁ τῆς Αἰγυπτίας κυβερνήτης νεώ; τοῦτο γὰρ αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ Ἀπολλώνιος γεγονέναι τὴν ψυχὴν ἐν ταῖς πρὸς τὸν Ἴνδον ὁμιλίαις μικρῶ πρόσθεν ἡμῖν δεδήλωκε. τῶ δ' αὐτῶ βασιλεῖ, οὓς ἂν αὐτὸς δοκιμάζοι τῶν φιλοσόφων συμβούλους τῶν πρακτέων, γνωρίσαι αὐτῶ ἀξιούντι κατὰ λέξιν φησὶν· «ἀγαθοὶ δὲ τούτων σύμβουλοι καὶ οἶδε οἱ ἄνδρες, τὸν Δίωνα δεῖξας καὶ τὸν Εὐφράτην μήπω αὐτῶ ἐς διαφορὰν ἤκοντα.» καὶ αὖθις, «ὦ βασιλεῦ, εἶπεν, Εὐφράτης καὶ Δίων πάλαι σοὶ γνώριμοι ὄντες πρὸς θύραις εἰσὶν οὐκ ἀφρόντιδες τῶν σῶν. κάλει δὴ κάκείνους ἐς κοινὸν λόγον, σοφῶ γὰρ τῶ ἄνδρε.» πρὸς ἃ Οὐεσπασιανὸς «ἀκλείτους» ἔφη «θύρας παρέχω σοφοῖς ἀνδράσιν.» εὐγε τῆς προγνώσεως τοῦ ἥρωος· Εὐφράτης νῦν ἀγαθός τε καὶ σοφός, ἐπεὶ μὴ ἐς διαφορὰν πω αὐτῶ ἐληλύθει, εἰ δ' ἔλθοι-ὄσον οὐπω δὲ τοῦτ' ἔσται-ὄρα οἷα περὶ αὐτοῦ ὁ αὐτὸς πρὸς Δομετιανὸν γράφει· «καὶ μὴν ὅποσα γίνεταί φιλοσόφῳ ἀνδρὶ κολακεύοντι τοὺς δυνατοὺς δηλοῖ τὰ 397 Εὐφράτου· τούτῳ γὰρ ἐντεῦθεν, τί λέγω χρήματα; πηγαὶ μὲν οὖν εἰσι πλούτου, κάπῃ τῶν τραπεζῶν ἤδη διαλέγεται κάπηλος ὑποκάπηλος τελώνης ὀβολοστάτης πάντα γινόμενος τὰ πωλούμενά τε καὶ πωλοῦντα, ἐντετύπεται δὲ ἀεὶ ταῖς τῶν δυνατῶν θύραις καὶ προσέστηκεν αὐταῖς πλείω καιρὸν ἢ οἱ θυρωροί, ἀπελήφθη δὲ καὶ ὑπὸ τῶν θυρωρῶν πολλάκις, ὡσπερ τῶν κυνῶν οἱ λίχνοι, δραχμὴν δὲ οὐδὲ φιλοσόφῳ ἀνδρὶ ποτε προέμενος ἐπιτειχίζει νῦν τὸν ἑαυτοῦ πλοῦτον ἐτέροις τὸν Αἰγύπτιον τουτονὶ βόσκων χρήμασι καὶ ὀξύνων ἐπ' ἐμὲ γλῶτταν ἀξίαν ἐκτεμῆσθαι. Εὐφράτην μὲν δὴ καταλείπω σοί, σὺ γάρ, ἦν μὴ κόλακας ἐπαινῆς, εὐρήσεις τὸν ἄνθρωπον κακίῳ ἢ ἐρμηνεύω.» ὁ δὲ πρὸς τὸν πατέρα τὸν

Ούεσπασιανόν σοφόν και ἀγαθόν τὸν Εὐφράτην μαρτυρόμενος, πρὸς δὲ τὸν υἱὸν ταῦτα περὶ αὐτοῦ διεξιὼν δῆλος ἂν εἶη τὸν αὐτὸν ἐπαινῶν τε καὶ ψέγων. ἄρ' οὖν ὁ τῆν τῶν μελλόντων προειληφώς γνῶσιν ἠγνῶει, ὃς ἦν τε καὶ ἔσται τὸν τρόπον ὁ Εὐφράτης; καὶ γὰρ οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτοῦ Ούεσπασιανοῦ διαβάλλειν αὐτὸν ὡς δὴ τὸ ἦθος μοχθηρότατον βούλεται. πῶς δὴ οὖν τὸν τοιόνδε συνίστη βασιλεῖ, ὡς καὶ ἀκλείτους αὐτῷ διὰ τὰς παρ' αὐτοῦ συστάσεις τῶν βασιλείων ἀναπεπετάσθαι τὰς πύλας; ἀλλὰ γὰρ καὶ τυφλῷ, φασί, δῆλον, ὡς ἄρα πρόγνωσιν μὲν συκοφαντεῖται πρὸς τοῦ συγγραφέως ὁ ἄνθρωπος, εἴη δ' ἂν ἄλλως γενναῖος, πάλαι μὲν πρὸ πείρας ἀφθόνως ἐταίροις, ἀτὰρ καὶ τῷ Εὐφράτῃ τῆς εἰς τὰ βασίλεια παρόδου κοινωνῶν, ὕστερον δὲ τῆς διαφορᾶς ἔνεκα τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ λέγων. οὕτω μοι διαβάλλειν ὁ λόγος βούλεται τὸν ἄνδρα, ὡς ἂν τὸν Εὐφράτην συκοφαντοῦντα φιλο 398 σόφων γενόμενον τῶν καθ' ἑαυτὸν ἐπιδοξότατον, ὡς καὶ ἐς δεῦρ', οἷς μέτεστι φιλοσοφίας, ἄδουσαι, ὃ καὶ μέγιστον λάβοι ἂν τις, εἰ βούλοιτο, παράδειγμα τῆς κατὰ τοῦ Ἀπολλωνίου διαβολῆς. εἰ γὰρ οὖν ὁ Εὐφράτης παρ' αὐτοῖς πάση φιλοσοφίᾳ διαπρέψαι ὁμολογηθεῖη, ὥρα μισοπονηρίαν μὲν ἐκείνου κατηγορεῖν ἐπεξιόντος τοῖς ἀτόπως ὑπὸ τοῦδε δρωμένοις, τουτονὶ δὲ πρὸς ἐκείνου κατηγορούμενον φαύλην περιβάλλεσθαι δόξαν, ὅτι δὴ μὴ τὸν ἀρέσκοντα τῷ φιλοσόφῳ μετῆι βίον. Πάλιν ἐν τῷ ἔκτῳ παραδοξολογῶν ὁ μυθολόγος ἄγει μὲν αὐτὸν ἅμα τοῖς ἐταίροις καμήλω ὀχούμενον ἐφ' οὐς φησιν Αἰγυπτίων γυμνοὺς φιλοσόφους, ἔνθα δὴ προστάξαντος τοῦ γυμνοῦ πετελέα, φησί, τὸ δένδρον προσαγορεύει τὸν Ἀπολλώνιον ἐνάρθρω καὶ θήλει τῇ φωνῇ, καὶ τούτοις γε ἡμᾶς ὁ Φιλαλήθης πιστεύειν ἀξιοῖ. εἶτα Πυγμαίους ἄνδρας ὑπὲρ τῆν τούτων ἱστορεῖ χώραν καὶ Ἀνθρωποφάγους καὶ Σκιάποδας σάτυρόν τε πρὸς τοῦ Ἀπολλωνίου μεθυσκόμενον. ἐξ ἐκείνων δ' αὐθις ἐπάνεισιν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ὁμιλίαι τε πάλιν αὐτῷ καὶ προγνώσεις ἀνακοινοῦνται πρὸς Τίτον, καὶ δηχθέντα ἔφηβον ὑπὸ λυττῶντος κυνός, ὃν δὴ καὶ ἐμαντεύσατο, ὃς τις εἶη τὴν ψυχὴν, ὅτι ὁ τῆς Αἰγύπτου ποτὲ βασιλεὺς Ἄμασις, τῆς συμφορᾶς ἀπαλλάττει, μέχρι καὶ τοῦ κυνὸς ἐπιτείνας τὸ φιλάνθρωπον. ταυτὶ μὲν οὖν τὰ πρὸ τῆς κατηγορίας αὐτῷ πεπραγμένα, ἐπιστῆσαι δ' ἄξιον δι' ὅλης τῆς πραγματείας, ὡς ὅτι κἂν ἀληθεύειν δοθῇ τῷ συγγραφεῖ τὰ παράδοξα, συνεργεῖα δαίμονος ἕκαστον αὐτῷ διαπεπράχθαι τούτων σαφῶς δείκνυται. τό τε γὰρ τοῦ λοιμοῦ προαισθῆσθαι ἴσως μὲν οὐδὲ περίεργον ἂν δόξειεν, εἰ [καθὼς αὐτὸς] 399 ἀπὸ λεπτοτάτης καὶ καθαρᾶς διαίτης κατείληπτο, ὡς αὐτὸς ἔφησεν, ἴσως δὲ καὶ αὐτὸ ἐξ ὁμιλίας δαίμονος αὐτῷ προμεμήνυτο. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὰ λοιπά, ὅσα κατὰ πρόγνωσιν διειληφώς τε καὶ προειρηκῶς εἰσηκται, εἰ καὶ μυρίοις ἐλέγχοις ἐξ αὐτῆς πάρεστι τῆς τοῦ Φιλοστράτου γραφῆς εὐθύνην, ὅμως ἴνα συγχωρηθεῖη καὶ τοῦτ' εἶναι ἀληθές, κατὰ περίεργον μηχανὴν εἴποιμ' ἂν πρὸς δαίμονος αὐτῷ παρέδρου τινὰ τῶν μελλόντων, οὐδὲ γὰρ πάντα, κατείληφθαι. τοῦτο δὲ παρίστησι σαφές τὸ μὴ δι' ὅλου καὶ περὶ πάντων τὴν πρόγνωσιν αὐτὸν ἀποσώζειν, ἀπορεῖν δὲ ἐν πλείστοις καὶ πυνθάνεσθαι δι' ἄγνοιαν, ὅπερ οὐκ ἂν, εἰ θείας ἀρετῆς μετῆν αὐτῷ, πεπόνθει. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ παῦσαι τὸν λοιμόν, ὁποῖον εἶληχε τὸ δρᾶμα, ὅτι φάσμα καὶ οὐδέν τι πλέον ἦν, προεδεδήλωται. ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ Ἀχιλλέως παρὰ τῷ αὐτοῦ μνήματι τί ἂν διατρίβοι τὰς ἐν μακάρων νήσοις, ὡς ἂν φήσειέ τις, ἀπολείπουσα διαγωγάς, εἰ μὴ καὶ τοῦτο δαίμονος ἦν ἐπιφανείας παρουσία; καὶ τοῦ ἀσελγοῦς δὲ μειρακίου σαφῶς ἔνοικον δαίμονα, καὶ πάλιν, ἦν ἔφησεν ἔμπουσαν τε καὶ λάμιαν ἐμπεπαρωνηκέναι τῷ Μενίπῳ, μείζονι τάχ' ἴσως ἐξελλήλακε δαίμονι, ὁμοίως τε αὐτὸ καὶ τὸν τὰς φρένας παρατραπέντα νεανίαν ὑπὸ τοῦ λυττῶντος κυνός αὐτόν τε τὸν δαιμονῶντα κύνα τῇ αὐτῇ μετήλλαξε μεθόδῳ. ὅρα δὴ οὖν, ὡς ἔφην, τὴν πᾶσαν αὐτῷ παραδοξοποιίαν, ὡς διὰ

δαιμονικής ἀπετελεῖτο ὑπουργίας. τὸ γὰρ τῆς ἀναβιωσάσης κόρης, εἶγ' ἔμπνους ὑπῆρχε σπινθῆρα ψυχῆς κατὰ τὸν συγγραφέα καὶ ἰκμάδα ἐπὶ τοῦ προσώπου φέρουσα, περιαιρετέον τῆς θαυματοποιίας, οὐ γὰρ ἄν, ὡς καὶ πρόσθεν ἔφην, σιωπῇ τὸ τηλικούτο παρεδόθη ἐπ' αὐτῆς Ῥώμης βασιλέως 400 ἐπιπαρόντος γεγεννημένον. μυρία μὲν οὖν καὶ ἄλλα πάρεστιν ἐκ τῶν αὐτῶν ἀναλέξασθαι συγγραμμάτων τό τε ἐν αὐτοῖς εὐέλεγκτον καὶ ἀσύστατον μυθῶδες τε καὶ τερατῶδες ἀπευθύνειν. ὅμως, ἐπεὶ γε οὐδὲ πολλῆς τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα δεῖται σπουδαιολογίας, οὐχ ὅτι γε ἐν θείοις καὶ παραδόξοις καὶ θαυμασίοις, ἀλλ' οὐδ' ἐν φιλοσόφοις παρά τισι τῶν νῦν μνήμης ὑπαρχούσης αὐτοῦ τοῖς εἰρημένοις ἀρκεσθέντες μετίωμεν καὶ ἐπὶ τὸ ἔβδομον περὶ αὐτοῦ σύγγραμμα. Κατηγορεῖται δῆτα γοητεῖαν ὁ ἀνὴρ. εἶτα Δημητρίῳ φιλοσόφῳ ἀποτρέποντι αὐτὸν τῆς ἐπὶ τὴν Ῥώμην παρόδου μὴ πειθόμενος ἐπαχθῆ τινα καὶ φορτικὰ περὶ ἑαυτοῦ ὧδέ πως λέγει· «ἐγὼ δὲ γινώσκω μὲν πλεῖστα ἀνθρώπων, ἅτε εἰδῶς πάντα, οἶδα δὲ ὧν οἶδα τὰ μὲν σπουδαίους, τὰ δὲ σοφοῖς, τὰ δὲ ἑμαυτῷ, τὰ δὲ θεοῖς.» καὶ δὴ ὁ ἐν τούτοις πάντ' εἰδέναι μεγαλαυχούμενος προῖων ἄγνοιάν τινων πρὸς τοῦ λόγου κατηγορεῖται. εἶτα Δάμις αὐτῷ μεταπλάττεται διὰ θανάτου φόβον τὸν φιλόσοφον ἐπικρυπτόμενος. ἄκουε δ' οὖν τοῦ συγγραφέως, ἃ περὶ αὐτοῦ φησὶν ἀπολογούμενος· «αἰτία μὲν ἦδε τοῦ μεταβαλεῖν τὸν Δάμιν τὸ τῶν Πυθαγορείων σχῆμα,» οὐ γὰρ κακία γε αὐτὸ μεθεῖναι φησὶν, «οὐδὲ μεταγνοῦς, τέχνην δὲ ἐπαίνεσας, ἣν ὑπῆλθεν ἐς τὸ συμφέρον τοῦ καιροῦ.» ἐπὶ τούτοις ὁ Φιλόστρατος τέσσαρας αἰτίας τὰς δὴ εὐχερεῖς αὐτῷ πρὸς ἀπολογία νουμισθείσας ἐκτίθησιν ἀπὸ πλείστων καὶ ἄλλων αὐτὰς ὁμολογῶν ἀνειλέχθαι, ὧν ἡ μὲν τις ἦν, τί δῆτα μαθῶν οὐ τὴν αὐτὴν ἄπασιν ἔχοι στολήν, ἡ δὲ, τοῦ χάριν οἱ ἀνθρωποὶ θεὸν αὐτὸν νουμίκασι, τρίτην, πότεν προείποι Ἐφεσίοις τὸν λοι 401 μόν, ἐπὶ ταύταις, τίνι βαδίσας εἰς ἀγρὸν ἀνατέμοι τὸν παῖδα τὸν Ἀρκάδα. πρὸς ταύτας δὲ φησὶ καὶ τὴν ἀπολογία αὐτὸν γεγραφέναι. πρότερον δ' ἱστορεῖ δεσμοῖς αὐτὸν παραδοθῆναι καὶ τι θαυμαστὸν ἐνταῦθα κατεργάσασθαι· τῷ γάρ τοι Δάμιδι μάλα λυπηρῶς, ὡς ἂν ἐπὶ συμφορᾷ τοῦ διδασκάλου, διακειμένῳ αὐτόματον ἐπιδειξάι λελυμένον τοῦ δεσμοῦ τὸ σκέλος, εἶτα πάλιν ἀναλαβόντ' αὐτὸν τῆς λύπης ἐνθεῖναι εἰς τὸ πρότερον σχῆμα τὸν πόδα. μετὰ τοῦτο κρινόμενον αὐτὸν ἐπὶ βασιλέως Δομετιανοῦ γράφει εἶτα δὴ τῶν ἐγκλημάτων ἀπολυθῆναι καὶ μετὰ τὴν τῶν ἐγκλημάτων λύσιν οὐκ οἶδ' ὅπως ἀκαίρως, μοι δοκεῖν, ἐν τῷ δικαστηρίῳ αὐτὰ δὴ ταῦτα ἀναφωνῆσαι «δός, εἰ βούλει, κάμοι τόπον, εἰ δὲ μή, πέμπε τὸν ληψόμενόν μου τὸ σῶμα, τὴν γὰρ ψυχὴν ἀδύνατον. μᾶλλον δὲ οὐδ' ἂν τὸ σῶμα τοῦμόν λάβοις· οὐ γὰρ με κτενέεις, ἐπεὶ οὔτοι μόρσιμός εἰμι,» καὶ δὴ ἐπὶ τούτῳ τῷ περιβοητῷ ῥήματι ἀφανισθῆναι τοῦ δικαστηρίου φησὶν αὐτόν, καὶ ἐν τούτοις τὸ περὶ αὐτοῦ καταστρέφει δρᾶμα. Ὁ μὲν οὖν συγγραφεὺς ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ δεσμωτήριον θαύματος κατὰ φαντασίαν, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ τοῦ παρέδρου δαίμονος τῷ Δάμιδι ἑωραμένου ἐπιφέρει λέγων «τότε πρῶτον ὁ Δάμις φησὶν ἀκριβῶς ξυνεῖναι τῆς Ἀπολλωνίου φύσεως, ὅτι θεία τε εἶη καὶ κρείττων ἀνθρώπου, μὴ γὰρ θύσαντά τι, πῶς γὰρ ἂν ἐν δεσμωτηρίῳ; μηδὲ εὐξάμενον, μηδὲ εἰπόντα τι καταγελάσαι τοῦ δεσμοῦ καὶ ἐναρμόσαντα αὐτῷ τὸ σκέλος τὰ τοῦ δεδεμένου πράττειν.» ἐγὼ δὲ οὔποτ' ἂν καταγνοίην βραδυτῆτα τοῦ φοιτητοῦ, εἰ τὸν πάντα βίον συνῶν αὐτῷ καὶ διὰ τινων περιέργων 402 ὁρῶν αὐτὸν ἀποτελοῦντα τὰ παράδοξα οὐδὲν τι διαφέρειν αὐτὸν ἠγεῖτο τῆς θνητῆς φύσεως, ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν μετὰ τσοαύτην θαυματουργίαν τὰ κατ' αὐτὸν ἀγνοεῖ, εἰκότως δ' ἀγωνιᾷ καὶ δέδιδε ὡς ὑπὲρ ἀνθρώπου, μὴ τι πάθοι παρὰ προαίρεσιν. εἰ δὲ δὴ πρῶτον ἄρτι μετὰ τὴν τσοαύτην διατριβὴν, ὅτι δὴ θεῖος εἶη καὶ κρείττονος ἀνθρώπου φύσεως, συνήσιν, τὴν τούτου συνιδεῖν ἄξιον αἰτίαν, ἣν αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς δηλοῖ λέγων «μὴ γὰρ θύσαντά τι, μηδὲ ἐπευξάμενον, μηδέ τι τῶν

ἀπορρήτων εἰρηκότα» τὸ παράδοξον ἰδεῖν αὐτὸν πεπονηκότα. οὐκοῦν τὰ πρότερον διὰ περιέργου μηχανῆς ἐτελεῖτο τῷ ἀνδρί, διὸ μηδὲ καταπλήττεσθαι αὐτά, μηδὲ θαυμάζειν τὸν Δάμιν, εἰκότως δὲ νῦν τοῦτο πρῶτον πέπονθεν, ὡς ξένου τινὸς ὑπ' αὐτοῦ παρὰ τὰ συνήθη διαπεπραγμένου. πρὸς τὸ δειχθὲν δὲ τοῦ δεσμοῦ φάσμα καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ δικαστηρίου ἀναχώρησιν τὰς πρὸς Δομετιανὸν αὐτοῦ τοῦ Ἀπολλωνίου φωνὰς παραθεῖμην ἄν' δεσμοῖς γάρ τοι αὐτὸν παραδοθῆναι προστάξαντος βασιλέως πάνυ γε ἀκολούθως ὁ Ἀπολλώνιος συνελογίσαστο ὡδί πως· «εἰ μὲν γόητά με ἠγγῆ, πῶς δῆσεις; εἰ δὲ δῆσεις, πῶς γόητα εἶναι φήσεις;» ἀντικρούσει γοῦν αὐτῷ τις ὡδί πως ἐκ τούτων ὀρμώμενος· εἰ μὲν οὐ γόης, πῶς λέλυταί σου τὸ σκέλος; εἰ δὲ λέλυται, πῶς οὐ γόης; καὶ εἰ τῷ ὑπομείναι τὸν δεσμὸν οὐ γόης, τῷ μὴ ὑπομείναι καὶ κατ' αὐτὸν ὠμολόγηται γόης. καὶ αὖ πάλιν, εἰ ὑπομείνας τὸ δικαστήριον οὐ γόης, τῷ δὲ διαδρᾶναι τοῦτο καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν βασιλέα, λέγω καὶ τοὺς ἐν κύκλῳ δορυφόρους, σαφῶς ἀναπέφανται γόης. ὃ δὴ μοι δοκῶ, συνησθημένος ὁ λόγος θεραπεύει τὸ γεγονός ὡς δὴ ἄνευ θυσιῶν 403 καὶ ἐπωδῶν ἀρρήτῳ τινὶ καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον δυνάμει τοῦ παραδόξου πεφηνότος. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐς μακρὰν αὐθις ὁ τῆς φύσεως παραστήσεται ἔλεγχος· αὐτίκα γάρ τινος ἐπιστάντος αὐτῷ καὶ φήσαντος «ἀφήσῃ σε, ὦ Ἀπολλώνιε, τουτωνὶ τῶν δεσμῶν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐλευθέριον δεσμοπήριον συγχωρεῖ οἰκεῖν» ὁ κρείττων ἢ ἄνθρωπος καὶ τῶν μελλόντων προγνώστης κωφοῦ τε ξυνηῖς καὶ οὐ λαλέοντος ἀκούων ὑπὸ τῆς ἄγαν, ὡς εἰκός, περιχαρείας ἀποπεσῶν τῆς προγνώσεως πυνθάνεται λέγων «τίς οὖν ὁ μετασκευάσων με ἐντεῦθεν;» ὁ δὲ «ἐγώ,» ἔφη «καὶ ἔπου.» εἶτα καὶ λόγον ἀπολογίας ὁ θειότατος μάλα γε πεφροντισμένως συντάττει, ἀγνοῶν, ὅτι δῆτα εἰς μάτην αὐτῷ σπουδασθήσεται ἢ γραφή. οἶεται μὲν γὰρ ἀκούσεσθαι αὐτοῦ ἀπολογουμένου βασιλέα, καὶ ὡς ἀκουσομένου γε σφόδρα πιθανῶς παρασκευάζεται τὴν ἀπολογία, ὁ δὲ ταύτην μὴ ἀναμείνας εἰς οὐ δέον αὐτοῦ τὴν σπουδὴν κατεστήσατο. ἄκουε δὴ οὖν καὶ περὶ τούτων, οἷά φησιν ὁ ἔλεγχος· «ἐπεὶ δὲ καὶ λόγος αὐτῷ συνεγράφη τις ὡς πρὸς ὕδωρ τὴν ἀπολογία ἀφήσοντι, ξυνηῖλε δὲ αὐτὸν ὁ τύραννος ἐς ἃς εἴρηκα ἐρωτήσεις, ἀναγεγράφθω καὶ ὁ λόγος.» ὅρα δὴ, πῶς τοῦ μέλλοντος πορρωτάτω τυγχάνων ὁ πάντα θειότατος μετὰ πλείστης ὄσης φροντίδος ὡς πρὸς ὕδωρ τὴν ἀπολογία ποιησόμενος ἐσπούδαζεν. Ἀλλὰ γὰρ διεξιτητέον καὶ τὴν εἰς μάτην αὐτῷ πεποιημένην ἀπολογία, ἃ, ὡς πολλὰ καὶ ἄλλα ἐν ταύτῃ, Δομετιανῷ προσφωνῶν ἀπαυθαδίζεται λέγων, ὡς ἄρα Οὐεσπασιανὸς «σὲ μὲν βασιλέα ἐποίησεν, ὑπ' ἐμοῦ δὲ ἐγένετο.» βαβαὶ τῆς ἀλαζονείας, 404 ἦν οὔτι γε ὁ τυχόν, ἀλλ' οὐδὲ εἰ φιλόσοφος τις ἀληθῶς καὶ τὴν ἀνθρωπείαν ὑπεραίρων ἐγεγόνει φύσιν, ἑτερατεύσατο ἂν μὴ οὐχὶ δίκην ἀνοίας παρὰ τοῖς ἔμφροσιν ὑποσχών. εἶτα δὲ τῆς κατ' αὐτὸν ὑποψίας ἑαυτὸν ἀπολυόμενος ταῦτα περὶ γοήτων φησὶν· «ἀλλὰ τοὺς γόητας ψευδοσόφους φημί, τὰ γὰρ οὐκ ὄντα εἶναι παρ' αὐτοῖς, καὶ τὰ ὄντα ἄπιστα εἶναι.» καταμάθοι δ' οὖν τις ἐκ τε τῆς ὅλης πραγματείας καὶ τῶν ἐν μέρει δεδηλωμένων, πότερα ἐν θείοις καὶ φιλοσόφοις ἢ ἐν γόησιν αὐτὸν κατατακτέον, ἐπιστήσας οἷς τε αὐτὸς περὶ γοήτων καὶ ψευδοσόφων εἴρηκε καὶ οἷς δεδήλωκεν ἢ κατ' αὐτὸν ἱστορία· δρῦες τε γὰρ καὶ πετελέαι ἐνάρθρω καὶ θήλει φωνῇ λαλοῦσαι καὶ τρίποδες αὐτόματοι φοιτῶντες καὶ χάλκεοι θεράποντες διακονούμενοι πίθοι τε ὄμβρων καὶ ἀνέμων καὶ σανδαράκινον ὕδωρ καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα εἰσηκται, παρ' οἷς ἠγεῖτο θεοῖς, οὐς καὶ οὐκ ὤκνει διδασκάλους ἐπιγράφεσθαι, τίνος ἂν εἶεν παραστατικά ἢ τῶν «τὰ οὐκ ὄντα εἶναι καὶ τὰ ὄντα ἄπιστα εἶναι» παραδεικνύντων; οὐς αὐτὸς γόητας ὀνομάζων ψευδοσόφους ὑπάρχειν ἀποφαίνεται. ἦτοι οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ θεῖος καὶ ἐνάρετος καὶ θεοῖς κεχαρισμένος τὸ σοφίας ἀναδησάμενος βραβεῖον αὐτοῦ Πυθαγόρου καὶ τῶν, ὅσοι μετ' ἐκεῖνον,

θειότερος ἀληθῶς καὶ μακρῶ εὐδαιμονέστερος ἂν κριθεῖη, ἢ ἔμπαλιν ψευδοσοφίας ἀλοῦς κακοδαιμόνων ἀποίσειται τὰ πρωτεῖα. Πάλιν δ' ἐν τῇ γραφῇ περὶ Μοιρῶν ἰσχύος φιλοσοφῆσαι αὐτὸν ἐν Ἰωνίᾳ φησὶ διδάσκοντα οὕτως ἄτρεπτα εἶναι, ἃ κλώθουσιν, ὡς εἰ καὶ βασιλείαν τῶ ψηφίσαιντο ἑτέρῳ ἤδη ὑπάρχουσαν, οὐδ' ἂν ἀποκτείνειέ τις τοῦτον, ὡς μὴ ἀφαιρεθεῖη ποτὲ ὑπ' 405 αὐτοῦ τὸ ἄρχειν, καὶ ἂν ἀναβιώῃ ἀποθανῶν ὑπὲρ τῶν δοξάντων ταῖς Μοίραις. καὶ τούτοις ἐπιλέγει αὐταῖς συλλαβαῖς «ὄτῳ πέπρωται γενέσθαι τεκτονικῶ, οὔτος, κἂν ἀποκοπῇ τῷ χεῖρε, τεκτονικὸς ἔσται, καὶ ὄτῳ νίκην ἐν Ὀλυμπίᾳ δρόμου ἄρασθαι, οὔτος δ', οὐδ' εἰ πηρωθεῖη τὸ σκέλος, ἀμαρτήσεται τῆς νίκης, καὶ ὄτῳ ἔνευσαν Μοῖραι τὸ ἐν τοξικῇ κράτος, οὔτος, οὐδ' εἰ ἀποβάλοι τὰς ὄψεις, ἐκπεσεῖται τοῦ εὐσκόπου.» τούτοις τὸν ἄρχοντα κολακεύων ἐπιφέρει λέγων «τὰ δὲ τῶν βασιλέων ἔλεγον ἐς τοὺς Ἀκρισίους δήπου ὄρων καὶ τοὺς Λαΐους Ἀστυάγην τε τὸν Μῆδον καὶ πολλοὺς ἑτέρους εὖ τίθεσθαι τὰ τοιαῦτα δόξαντας, ὧν οἱ μὲν παῖδας, οἱ δὲ ἐγγόνους ἀποκτείνειν οἰηθέντες ἀφηρέθησαν ὑπ' αὐτῶν τὸ βασιλεύειν ἀναφύντων ἐπ' αὐτοὺς ἐξ ἀφανοῦς ζῦν τῷ πεπρωμένῳ, καὶ εἰ μὲν ἡγάπων κολακευτικήν, εἶπον ἂν καὶ τάδε ἐντεθυμῆσθαι, ὅτε ἀπέλιψο μὲν ὑπὸ Βιτελλίου, κατεπίμπρατο δὲ ὁ ναὸς τοῦ Διὸς περὶ τὰς ὀφρῦς τοῦ ἄστεος, ὁ δ' εὖ κείσεσθαι τὰ ἑαυτοῦ ἔφασκεν, εἰ μὴ διαφύγοις αὐτόν-καίτοι μειράκιον ἱκανῶς ἦσθα, καὶ οὐπω οὔτος-ἄλλ' ὅμως, ἐπεὶ Μοίραις ἐδόκει ἕτερα, ὁ μὲν ἀπώλετο αὐταῖς βουλαῖς, σὺ δὲ τὰ ἐκείνου νῦν ἔχεις. ἐπεὶ δὲ ἀρμονία κολακευτικῇ ἄχθομαι, δοκεῖ γάρ μοι τῶν ἐκρύθμων τε καὶ οὐκ εὐφθόγγων εἶναι, τετμήσθω μοι ἤδε ἡ νευρὰ καὶ μηδὲν ἡγοῦ τῶν σῶν ἐντεθυμῆσθαί με.» διὰ τούτων δὲ ὁμοῦ τὸν ἄνδρα κόλακα καὶ ψεύστην καὶ πάντα μᾶλλον ἢ φιλόσοφον ὁ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας παρίστησι λόγος, τσαῦτα γὰρ πρότερον εἰπὼν κατὰ τοῦ Δομετιανοῦ κολακεύει νῦν ὁ γεννάδας καὶ καθυποκρίνεται ὡς οὐδέν τι κατ' αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ τῶν 406 περὶ Μοιρῶν αὐτῷ καὶ ἀνάγκης ἐν Ἰωνίᾳ κεκινημένων. ἀνάλαβε δὴ τὰ τὴν ἱστορίαν, ὧ συγγραφεῦ, καὶ τῆς μέθης διανήψας τὰ πρότερόν σοι γραφέντα λαμπρᾶ καὶ φιλαλήθει δῖελθε τῇ φωνῇ, μηδὲν ὑποστειλάμενος, ὡς ἐν Ἐφέσῳ διατρίβων «ἀφίστη Δομετιανοῦ τοὺς ἄνδρας καὶ ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ἐρρώννυε σωτηρίας καὶ τὰς μὲν ἐπιστολιμαίους ὁμιλίας οὐκ ἀσφαλεῖς αὐτοῖς ᾤετο, τῶν δὲ ἑταίρων τοὺς σωφρονεστάτους ἄλλοτε ἄλλον ἀπολαμβάνων «διάκονον» ἔλεγε «ποιοῦμαί σε ἀπορρήτου λαμπροῦ, βαδίσαι δέ σε χρή ἐς Ἰώμην παρὰ τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα καὶ διαλεχθῆναί οἱ,» καὶ ὡς «διελέγετο μὲν ὑπὲρ Μοιρῶν καὶ ἀνάγκης καὶ τὸν λόγον διῆει, ὅτι μηδὲ οἱ τύραννοι τὰ Μοιρῶν οἴοι βιάζεσθαι,» καὶ ὡς «χαλκῆς εἰκόνας ἰδρυμένης Δομετιανοῦ πρὸς τῷ Μέλητι ἐπιστρέψας ἐς αὐτὴν τοὺς παρόντας «ἀνόητε» εἶπεν «ὡς πολὺ διαμαρτάνεις Μοιρῶν καὶ ἀνάγκης· ᾧ γὰρ μετὰ σὲ τυραννεῦσαι πέπρωται, τοῦτον καὶ εἰ ἀποκτείνεις, ἀναβιώσεται.» ὁ δὲ μετὰ τοὺς τοιοῦσδι λόγους κολακεύων τὸν τύραννον καὶ μηδὲν τι τούτων ὡς πρὸς αὐτὸν εἰρησθαι αὐτῷ κατειρωνευόμενος πῶς οὐ μοχθηρίας ἀπάσης ἂν καὶ ἀνελευθερίας κριθεῖη, εἰ μὴ ἄρα ψευδηγόρους τινὰς καὶ κατηγόρους τοῦ ἀνδρός, οὐχὶ δὲ ἀληθεῖς συγγραφέας θεῖη τις τοὺς ταῦτα μνήμη παραδεδωκότας; καὶ ποῦ τοῦ Φιλαλήθους «οἱ παιδεύσεως μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἦκοντες, τὸ δ' ἀληθὲς τιμῶντες συγγραφεῖς Δάμις τε ὁ φιλόσοφος ὁ καὶ συνδιατρίψας τῷ δηλουμένῳ καὶ Φιλόστρατος ὁ Ἀθηναῖος,» ἀφ' ὧν ταῦτα παρατίθεται, οὐς σαφῶς οὕτως ἐναντιολογοῦντας κομπάζοντάς τε ἀληθῶς καὶ τοῖς μαχομένοις παρισταμένους ψεύστας ἔναργῶς καὶ ἀπαι 407 δεύτους καὶ γόητας τῆς ἀληθείας τὸ φέγγος διήλεγξεν; ἐπὶ πᾶσι τὸν Ἀπολλώνιον ἀπαλλαγέντα τοῦ δικαστηρίου ἐν Λεβαδείᾳ ἔλθεῖν ἱστορεῖ βουλόμενον εἰς Τροφωνίου κατελθεῖν μὴ ἐπιτρέπεσθαι πρὸς τῶν

ἐπιχωρίων γόητα καὶ τούτων ἡγουμένων αὐτόν. καίτοι ἄξιον ἀπορῆσαι παραθέμενον τὰς ἐν ἀρχῇ τοῦ Φιλοστράτου λέξεις, ἐν αἷς ἀπορῶν, ὅτι δὴ γόητα αὐτὸν ὑπειλήφασιν αὐτὰ δὴ ταῦτα θαυμάζει λέγων Ἐμπεδοκλέα μὲν καὶ Πυθαγόραν καὶ Δημόκριτον τοῖς αὐτοῖς μάγοις ὠμιληκότας οὕτω ὑπῆχθαι τέχνη, Πλάτωνά τε παρὰ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱερέων τε καὶ προφητῶν πολλὰ παρειληφότα καὶ ταῦτα τοῖς ἰδίοις ἀναμίξαντα λόγοις οὐδαμῶς δόξαι τισὶ μαγεύειν, τουτονὶ δὲ οὕτω γινώσκεσθαι παρ' ἀνθρώποις, ὅτι δὴ ἀπὸ τῆς ἀληθινῆς ὁρμῶτο σοφίας, μάγον δὲ αὐτὸν πάλαι τε καὶ εἰσέτι νῦν νενομίσθαι τῷ μάγοις Βαβυλωνίων Ἰνδῶν τε Βραχμαῶσι καὶ τοῖς Αἰγυπτίων Γυμνοῖς ὠμιληκέναι. τί δῆτα οὖν εἰρήσεται πρὸς αὐτόν; ὦ οὔτος, τῷδε τῷ ἀνδρὶ τί τοιοῦτο ἐπεχειρεῖτο, ὡς μόνον γόητα πάλαι τε καὶ εἰσέτι νῦν νενομίσθαι παρὰ τοὺς τηλικούτους ἄνδρας, οἱ τῶν αὐτῶν αὐτῷ, ὡς φῆς, διδασκάλων πεπειραμένοι διέπρεψαν μὲν καὶ καθ' οὓς ἐγνωρίζοντο χρόνους καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα δὲ τῆς σφῶν φιλοσοφίας ἀοίδιμον καταλελοίπασι τὴν ἀρετὴν, εἰ μὴ ἄρα πέρα τῶν προσηκόντων ἐγχειρῶν τοῖς εὖ φρονοῦσι φανερός καθειστήκει, αὐτίκα τῶν νῦν εἰσιν, οἱ περιέργους μηχανὰς τῇ τοῦ ἀνδρὸς ἀνακειμένης προσηγορίᾳ κατειληφέναι λέγουσιν. ἀλλ' οὐκ ἔμοιγε τούτοις φίλον προσέχειν τὸν νοῦν. ἀλλὰ γὰρ καὶ περὶ τῆς τελευτῆς τάνδρὸς ἀκόλουθα τοῖς προτέροις συντάττων οὐδὲν ἀληθὲς ἐξέφηνεν εἰδέναι, τοὺς μὲν 408 γὰρ ἐν Ἐφέσῳ τελευτῆσαι αὐτὸν ἱστορεῖν, τοὺς δὲ ἐν Λίνδῳ παρελθόντα ἐς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἄλλους δὲ ἐν Κρήτῃ, καὶ τοσαύτην ἄγνοιαν τοῦ περὶ αὐτὸν τέλους κατασκεδάσας βούλεται αὐτὸν ἐς οὐρανὸν αὐτῷ σώματι χωρῆσαι. ἐσδραμόντος γὰρ ἐς ἱερὸν φησι κλεισθῆναι τὰς πύλας καὶ τινὰ ὠδὴν ἀδόκητον παρθένων ἐκπεσεῖν, τὸ δὲ ἄσμα εἶναι· «στεῖχε, στεῖχε ἐς οὐρανόν, στεῖχε.» λέγει δέ, ὡς μήτε τάφῳ μήτε κενοταφίῳ τοῦ ἀνδρὸς πω περιτύχοι, καίτοι τῆς γῆς, ὀπόση ἐστίν, φήσας ἐπελθεῖν (πλείστην), καὶ βούλεται αὐτῷ ἢ διάνοια μηδὲ ὄλωσ θανάτου τὸν ἄνδρα θιγεῖν, πρότερον μὲν γὰρ ἀμφιβάλλων περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐτελεύτα, φησὶν «εἶγε ἐτελεύτα,» ὕστερον δὲ διαρρηδὴν καὶ ἐς οὐρανὸν αὐτὸν χωρῆσαι φάσκει. ὅθεν ὡς δὴ τοιοῦτον ὄντα καὶ κατὰ τὸ προοίμιον τῆς ὅλης γραφῆς καὶ καθ' ὅλην τὴν γραφὴν Πυθαγόρου καὶ Ἐμπεδοκλέους θεϊότερόν φησι προσεληλυθέναι φιλοσοφία. Ἀλλὰ γὰρ ἐν τούτοις περιγραφόμενου τοῦ λόγου βραχέ' ἄττα περὶ Μοιρῶν καὶ εἰμαρμένης φέρε διαλάβωμεν, ὅτι καὶ βούλοιο δι' ὅλης αὐτῷ τῆς ὑποθέσεως ὁ λόγος τὸ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἀναιρῶν, ἀνάγκην δὲ εἰσάγων καὶ εἰμαρμένην καὶ Μοίρας, διαθροῦντες, ταύτη γὰρ ἡμῖν ἐντελῶς καὶ ἢ ἐν δόγμασι ψευδοδοξία τάνδρὸς διευθυνθήσεται. εἰ δὴ οὖν κατὰ τὸν τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας λόγον ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος, τὸ γὰρ ἀεικίνητον ἀθάνατον, τὸ δ' ἄλλο κινουῖν καὶ ὑφ' ἐτέρου κινούμενον παῦλαν ἔχον κινήσεως παῦλαν ἔχει ζωῆς, καὶ αἰτία ἐλομένου, θεὸς ἀναίτιος, τίς αἰρεῖ λόγος, ἄκουσαν, οὐχὶ δὲ κατὰ προαίρεσιν, ἀψύχου δίκην σώματος ἐξωθέν ποθεν κινουμένην καὶ ὡσπερὶ νευροσπαστουμένην ὧδε 409 κάκεῖσε τὴν ἀεικίνητον ἄγεσθαι φύσιν μηδὲν μηδαμῶς ἐξ ἰδίας ὁρμῆς καὶ κινήσεως ἐνεργοῦσαν, μηδὲ εἰς ἑαυτὴν τὴν τῶν δρωμένων ἀναφέρουσαν αἰτίαν ταύτη τε μήτε φιλοσοφοῦσαν ἐπαινετέαν τυγχάνειν μήτ' αὖ ψεκτὴν κακίας ἔμπλεων καὶ πονηρίας; τί δῆτα οὖν Εὐφράτῃ λοιδορούμενος καταμέμφη, ὦ τᾶν, εἰ μὴ παρ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐξ εἰμαρμένης ἐπὶ τὸ κέρδος ἐκδούς, ὡς αὐτὸς ἄξιός, ὠλιγώρει φιλοσοφίας; τί δὲ καὶ γόησιν ἐνυβρίζεις ψευδοσόφους ἀποκαλῶν ὑπὸ Μοιρῶν, ὡς ἡγή, καθελκομένους ἐπὶ τὸν κακοδαίμονα βίον; τί δὲ κακίαν ἀπλῶς ὀνομάζεις, καὶ πονηρός τις ἀνθρώπων οὐκ ἐν δίκῃ κρίνεται παρὰ σοὶ τὸν ἐξ ἀνάγκης εἰμαρμένον ἀποπληρῶν ὄρον; καὶ ἔμπαλιν τίνι λόγῳ Πυθαγόραν σεμνολογῶν θαυμαστὸν ἐπιγράφη διδάσκαλον, καὶ Μοιρῶν παίγνιον, ἀλλ' οὐκ

ἐραστὴν ὄντα φιλοσοφίας οὐκ ἀπολείπεις ἐπαινῶν, Φραώτης δὲ καὶ Ἰάρχας οἱ Ἰνδῶν φιλόσοφοι τί μᾶλλον παρὰ σοὶ θεῶν ἀπηνέγκαντο δόξαν μηδὲν τι παιδείας ἴδιον, μηδ' ἀρετῆς ἀπενεγκάμενοι κλέος; Νέρωνος δ' ὡσαύτως καὶ Δομετιανοῦ τί οὐχὶ Μοίραις καὶ ἀνάγκη τὴν ἀκόλαστον περιάπτεις ἀγερωχίαν πάσης αἰτίας καὶ παντὸς ἐγκλήματος ἐλευθερῶν τοὺς ἄνδρας; ἀλλὰ καὶ εἴ τῳ πέπρωται, ὡς φῆς, δρομικῶ καὶ τοξικῶ καὶ τεκτονικῶ, οὕτω δὴ καὶ εἰ γόητι τὸν τρόπον ὄντι μάγῳ ἀναφανῆναι μαιφόνῳ τε καὶ πονηρῶ καὶ ἀκολάστῳ, πάντως που ἐξ ἀνάγκης τοιόσδε τις ἀποβήσεται. τί δῆτα οὖν περινοστώ τοῖς μὴ οἴοις τε τυχεῖν διορθώσεως ἀρετὴν προκηρύττεις; ἢ τί καταμέμφη τοῖς τὴν μοῖραν, ἀλλ' οὐ τὴν προαίρεσιν ἀτοπωτάτοις; τί δὲ καί, εἰ αὐτῷ σοὶ πέπρωτο θείῳ ὄντι τὴν φύσιν ὑπερᾶραι βασιλέων δόξης, εἰς διδα 410 σκάλων ἐφοίτας καὶ φιλοσόφων Ἀραβίους τε καὶ Βαβυλωνίων μάγους καὶ σοφοὺς Ἰνδῶν ἐπολυπραγμόνεις; πάντως γάρ που καὶ τῆς τούτων δίχα κοινωνίας τὰ ἐκ Μοιρῶν ἐτελεῖτό σοι. τί δὲ καὶ οἷς νομίζεις θεοῖς τὰ μελιττοῦτα καὶ τὸν λιβανωτὸν εἰς μάτην ῥίπτεις, εὐσέβειάν τε ἐπιμορφαζόμενος ἐπ' εὐχὰς τρέπεσθαι τοὺς ἐταίρους παρορμᾶς; αὐτὸς τε εὐχόμενος τί παρὰ θεῶν αἰτεῖς, ὅποτε καὶ τούτων ὁμολογεῖς τὴν εἰμαρμένην κρατεῖν; καὶ μὴν ἔδει τοὺς ἄλλους θεοὺς παραμειψάμενον Ἀνάγκη μόνον καὶ Μοίραις θύειν καὶ τοῦ Διὸς αὐτοῦ μᾶλλον τὴν εἰμαρμένην προτιμᾶν. οὕτω δ' ἂν σοὶ θεοὶ μὲν οὐκέτ' ἂν ἦσαν καὶ εἰκότως, ἄτε μηδὲ ἀνθρώπους οἴοί τε ὠφελεῖν. ἀλλὰ καὶ εἰ πέπρωτο τοὺς Ἐφεσίους ἀλῶναι λοιμῶ πολιτάς, τί τάναντία νομοθετῶν παρακρούη τὴν εἰμαρμένην; μᾶλλον δὲ πῶς ὑπερῆρας τὴν Μοῖραν, τρόπαιον ὡσπερ κατ' αὐτῆς ἀράμενος; εἰ δὲ καὶ τῆς Κλωθοῦς ἐπὶ τῇ κόρῃ τὸ νῆμα πέρας εἰλήχει, πόθεν ἐξ ὑπαρχῆς μετὰ θάνατον ἀναδησάμενος τῷ μίτῳ τὸν ἄτρακτον, ζωοποιὸς αὐτῇ παραπέφηνας; ἀλλ' ἴσως Μοῖραι καὶ σὲ αὐτὸν ἐπὶ ταῦτ' ἤγον. οὐτι πῶ φήσεις κατ' ἀξίαν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ὃς πρὸ τῆς εἰς τοῦτο τὸ σῶμα παρόδου τῶν ἐν θαλάττῃ καὶ κύμασι διατριβόντων γεγονέναι σεαυτὸν λέγεις, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης, ὡς εἰκὸς καὶ τοῦτο. οὐκ οὐκ θαυμάσιος οὔτε τῆς πρώτης γενέσεως καὶ τροφῆς, οὔτε τῆς ἐγκυκλίου παιδείας, οὔτε τῆς ἐν ἀκμῇ σώφρονος ἀγωγῆς, οὔτε ἀσκήσεως τῆς ἐν φιλοσοφίᾳ, ἣν δ' ἄρα τις Μοιρῶν ἀνάγκη καὶ εἰς Βαβυλωνίου ἐλαύνουσα, ὠθούμενος δ' ὡσπερ καὶ τοῖς Ἰνδῶν ὠμίλεις σοφοῖς, καὶ ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίων δὲ Γυμνοὺς οὐχ ἢ προαίρεσις, οὐδ' ὁ φιλοσοφίας πόθος, 411 Μοῖρα δὲ ἤγεν ἄγχουσα καὶ ἐπὶ τὰ Γάδειρα καὶ τὰς Ἡρακλείους στήλας ἐῶν τε καὶ ἐσπέριον Ὁκεανὸν ἀλᾶσθαι καὶ αὐταῖς ἀτράκτοις εἰς μάτην ἐξεβιάζετο περιστρέφεσθαι. εἰ δὲ δὴ μετεिल्φέναι τι σοφίας αὐτὸν ἐκ τούτων εἴποι τις, Μοῖρα καὶ τούτων αἰτία καὶ οὐκέτ' ἂν ἐν φιλομαθέσιν ὁ ἀνήρ καταλεχθεῖη, οὐδ' ἂν εὐλόγως θαυμασθεῖη τῆς οὐ κατὰ γνώμην, ἀλλὰ κατὰ ἀνάγκην αὐτῷ πορισθείσης φιλοσοφίας. ἐν ἴσῳ δ' ἂν συγκρινόμενος εἴη κατ' αὐτὸν Πυθαγόρας αὐτὸς καὶ τι τερατώδες καὶ ἀπερριμμένον ἀνδράποδον, Σωκράτης αὐτὸς φιλοσοφίας ὑπεραποθνήσκων καὶ οἱ τοῦτον θανάτου ἄξιον γραψάμενοι, Διογένης τε καὶ τὰ Ἀθηναίων μειράκια, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ὁ σοφώτατος οὐκ ἂν διαφέρει τοῦ ἀφρονεστάτου καὶ ὁ ἀδικώτατος τοῦ δικαιοτάτου ὃ τε ἀκολαστότατος τοῦ σωφρονεστάτου καὶ ὁ δειλότατος τοῦ ἀνδρειοτάτου εἰμαρμένης καὶ Μοιρῶν παιγνίων τούτων ἀπάντων ἀποδεδειγμένων. ἀλλὰ γὰρ πρὸς ταῦτα τῆς ἀληθείας ὁ κῆρυξ ἀναβοήσεται λέγων· ὦ ἄνθρωποι, θνητὸν καὶ ἐπίκηρον γένος, ποῖ δὴ φέρεσθε τὸν τῆς ἀγνωσίας ἄκρατον ἐμπιόντες; λήξατε ποτὲ καὶ διανήψατε τῆς μέθης καὶ διανοίας ὀρθοῖς ὄμμασι τὸ σεμνὸν τῆς ἀληθείας ἐνοπτρίσασθε πρόσωπον. οὐ θέμις ἀλήθειαν πολεμεῖν ἑαυτῇ καὶ μάχεσθαι, οὐδὲ δυοῖν ἐναντιωτάτοι μίαν ὑφεστάναι καὶ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας τὰ πάντα κρατούσης θείοις νόμοις διατέτακται τὸ πᾶν, ἀνθρώπων τε ψυχῆς ὄρος

αὐτοκράτορά τε καὶ κριτὴν ἡγεμόνα τε καὶ κύριον αὐτὸν ἑαυτοῦ καθίστησι φυσικοῖς νόμοις καὶ φιλοσόφων δόγμασιν ἐκδιδάσκων, ὡς ἄρα τῶν ὄντων τὰ μὲν ἔστιν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐφ' ἡμῖν μὲν, ὅσα γένοιτ' ἂν 412 κατὰ προαίρεσίν τε καὶ πρᾶξιν, ἃ καὶ φύσει ἐλεύθερα ἀκώλυτα ἀπαρεμπόδιστα τυγχάνει, τὰ δὲ οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἀσθενῆ δουλα κωλυτὰ ἀλλότρια, ἃ καὶ περὶ τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐκτὸς ἄψυχά τε ὄντα καὶ ἄλογα καὶ πάντη τῆς ἰδίας τοῦ λογικοῦ ζώου φύσεως ἀλλοτρίαν τὴν ὑπόστασιν ἔχει. τῶν δ' ἐφ' ἡμῖν τὴν ἐπὶ θάτερα ὀρμὴν ἀρετῆς τε καὶ κακίας ἕκαστος ἐν αὐτῇ κέκτηται προαιρέσει, καὶ τὸ μὲν τῶν ὄλων δεσπόζον τε καὶ ἡγεμονοῦν εὐθέως περαίνει κατὰ φύσιν περιπορευόμενον, τῷ δ' αἰεὶ συνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τοῦ θείου νόμου τιμωρός, τῶν δ' ἐπὶ τὰς πράξεις ὀρμῶν οὐ Μοίρας, οὐδὲ εἰμαρμένης, οὐδ' ἀνάγκης αἰτία· αἰτία ἐλομένου, θεὸς ἀναίτιος. εἰ δὲ θρασύνοντο τις τῷ ἐφ' ἡμῖν ἀντιπολεμῶν, μὴ παρακαλυπτέσθω οὗτος· ἀθεότητα ἀναφανδὸν διεξαγορευέτω μὴ πρόνοιαν, μὴ θεόν, μηδέ τι ἄλλο πλὴν Μοιρῶν καὶ ἀνάγκης ὁμολογῶν, καὶ τὰ ἀκόλουθα τούτοις γυμνῆ προσκαταλεγέτω κεφαλῇ, μὴ σοφόν, μὴ ἄφρονα, μὴ δίκαιον, μὴ ἄδικον, μὴ ἐνάρετον, μὴ φαῦλον, μὴ γόητα, μὴ θεῖον ἐν ἀνθρώπων γίνεσθαι φύσει, μὴ φιλοσοφίαν εἶναι, μὴ παιδείαν, μηδ' ὅλως τέχνην τινά, μηδὲ ἐπιστήμην, μὴ τινα ἄλλον τὴν φύσιν ἀγαθὸν ἢ πονηρὸν ἀποκαλείτω, πάντα δὲ συλλήβδην ἀνάγκη καὶ Μοιρῶν ἀτράκτοις περιδινεῖσθαι. ἄθεος δῆτα καὶ δυσσεβὴς οὗτος ἐν εὐσεβῶν καὶ ἐν φιλοσόφων ἀπογεγράφθω κριτηρίῳ, εἰ δ' ἐπικαλυπτόμενος ἕτερα δοξάζειν ἐπιχειροῖ πρόνοιαν καὶ θεούς, Μοῖραν δ' ἐπὶ τούτοις καὶ εἰμαρμένην τις ἀνακηρύττει μαχομένους καὶ ἐναντίους παριστάμενος δόγμασιν, ἐν ἄφροσι δίκην ἀνοίας παρασχὼν καταγεγράφθω. ταυτὶ μὲν οὖν ταύτη. εἰ δ' ἐπὶ τούτοις ἐν φιλοσόφων διατριβαῖς 413 ἀξιοῖεν ἔτι καταλέγειν τινὲς τὸν ἄνδρα, λελέξεται, ὡς ἄρα εἰ ἀποκαθήρειαν τῆς ἕξωθεν λύμης, ἀτὰρ καὶ τῆς ἀπὸ τῆσδε τῆς γραφῆς ἐπαισκευκλουμένης αὐτῷ σκευῆς, φθόνος πᾶς αὐτοῖς ἐκποδῶν ἂν εἴη, ὅρους δ' εἰ ἀληθείας προϊῶν τις 'πὲρ φιλοσόφους ἐκθειάζειν αὐτὸν πειρῶτο, λάθοι ἂν αὐτῷ γόητος ἀτεχνῶς διαβολὴν ἐπεντρίβων, ὡς ταυτὶ τὰ συγγράμματα σοφιστικῶς ἀναπεπλασμένα οὐδὲν πλὴν ἐλέγχου καὶ δεινῆς τάνδρὸς διαβολῆς παρὰ τοῖς νοῦν ἔχουσιν ἔμοιγε δοκεῖ περιέχειν.